

ERKEN TANILAMA VE YÖNLENDİRME SİSTEMİ

REHBER ÖĞRETMEN (PSİKOLOJİK DANIŞMAN) EĞİTİCİ EL KİTABI

I. Önleme ve Erken Uyarı Modeli: Kavramsal Giriş

Çocuklara yönelik riskleri erken tanılama ve önleme yaklaşımı	5
Önleme çalışmaları ile çocuk koruma müdahalelerinin farkı	7

II. Erken Uyarı Modeli: Modelin Ayakları ve İşleyişi

Yeni çocuk koruma mekanizması ve erken uyarı modeli	12
---	----

III. Erken Uyarı Sisteminde Risk Koşullarını Tarama Süreci ve Yönlendirmeler

Taranan risk koşulları	30
Risk takip kurulu ve değerlendirme süreci	44
Ön değerlendirme ekibine yönlendirme ve öncesinde yapılması gerekenler	50

IV. Erken Uyarı Modeli Kapsamında Bilgi Paylaşımı

Önleme ve erken uyarı modeli kapsamında bilgi paylaşımı	56
---	----

Ekler:

- EK 1:** Bilgi Eki: Risk ve Koruyucu Faktörler
- EK 2:** Bilgi Eki: İhmal ve İstismarın Tanılanması
- EK 3:** Bilgi Eki: Veli ile Görüşme Hakkında Bilgiler
- EK 4:** Form: Orta Öğretim Risk Koşulları Tarama Formu
- EK 5:** Form: Risk Takip Kurulu Formu
- EK 6:** Form: Ön Değerlendirme Ekibine Vaka Yönlendirme Formu
- EK 7:** Kılavuz: Bursa İli Geneline Destek Mekanizmalarına Yönlendirme
- EK 8:** Toplantı Notu: Nisan 2010 tarihinde Yıldırım İlçesinde çalışan Psikolojik Danışmanlarla yapılan toplantı çıktısı
- EK 9:** Sunum: Neden Önleme?
- EK 10:** Sunum: İhmal ve İstismarın Tanılanması
- EK 11:** Sunum: Erken Uyarı E-Okul Tarama Modülü

Sevgili Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman),

*Ülkemizdeki çocukları gelişimlerini olumsuz yönde etkileyecek risklerden korumak ya da bu risklerin etkilerini azaltmak kurumlar arası işbirliğinin devlet politikaları ile desteklenmesi sayesinde elde edilebilecek bir sonuçtur. **Yeni Çocuk Koruma Sistemi** önleme çalışmalarına yer vererek eğitim kurumları sistemin son derece önemli bir parçası olarak tanımlamaktadır.*

*Okullarımızın önleme odaklı bir anlayışa sahip olmalarında sizlerin bilgi ve birikimi ülkemizin en büyük kaynaklarından biridir. Bu **El Kitabının** amacı **yeni Çocuk Koruma Sistemini tanıtmak** ve sizleri çalıştığınız kurumlarda **yaptığınız önleme çalışmalarında destekleyici bir kılavuz sunmaktır**. Okulunuzdaki öğretmenlerin önleme konusundaki duyarlılıklarını artırmada kullanabileceğiniz **yardımcı bir kaynak** oluşturmak için El Kitabında çalışmalarınızda kullanabileceğiniz **Bilgi Notlarına, Sunumlara** ve Çocuk Koruma Sisteminin işleyişine dair **Formlarına** yer verilmiştir.*

Çocuklarımızı hep birlikte çalışarak koruyabiliriz!

Çalışmalarınızda başarılar diliyoruz.

Çocukluk döneminde sağlıklı gelişimi olumsuz etkileyen risklere maruz kalmak, gelişimde geri dönülemeyecek etkiler bırakmaktadır. Özellikle karşı karşıya kalınan riskler yüzünden *kaçırılan olumlu gelişim fırsatları* (ör. eğitimi tamamlama gibi) *bir daha yakalanamayacağı* için çocuğun hem bugününü, hem de yarınlarını etkiler. Kişinin gelişimini olumsuz yönde dönüştüren **riskler önceden öngörülebilmirse, gerekli tedbirler sayesinde risklerin gerçekleşmesi engellenebilir.** Çocuklara yönelik risklerin gerçekleşmesini önleme ancak devlet kurumlarının işbirliği ve bu konunun önceliğinin devlet ve kamuoyu tarafından benimsenmesiyle oluşturulabilir. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin çeşitli maddelerinde de (Madde 3. Çocuğun yüksek yararının gözetilmesi ilkesi, Madde 19. Suistimal ve ihmalden korunma hakkı gibi) değinildiği gibi, çocukları onlara zarar verebilecek tehlikeli durumlardan koruma sorumluluğu devlete verilmiştir.

Son yıllarda birçok gelişmiş ülkede (özellikle Avrupa Birliği'ne üye ülkelerde) çocukların *en yüksek yararlarını gözetin* ve onların *"iyi olma halini ve esenliklerini destekleyici"* devlet stratejileri geliştirmek önemsenen bir sosyal politika alanı olmuştur. "Çocukların esenliklerini desteklemek" başta onların gelişimini yaralayabilecek her türlü riskten uzak büyümelerini sağlamayı içermektedir. Dolayısıyla, bu ülkelerde özellikle çocuklara yönelik **riskleri önceden farkedebilecek ve gerekli adımları atabilecek mekanizmalar** kurulmuştur. Ortak amaç, kapsamlı önleme mekanizmalarıyla başta ihmal ve istismar olmak üzere çocukların olumsuz gelişimine yol açan durumları engellemektir.

Ülkemizde de son yıllarda çocukların gelişimlerini zedeleyecek riskleri ve etkilerini azaltmaya yönelik önleme çalışmaları çok kurumlu işbirliklerinin oluşturulmasını öngörerek başlatılmıştır. Bu bağlamda çocukla ilişkili kurumlara (eğitim ve sağlık kurumları, sosyal hizmetler ve kolluk kuvvetleri) verilen birincil sorumlulukları vardır.

Önleme çalışmalarında son yıllarda yurtdışında kullanılan bir başka kavram da önleyici adımlarla **“olumlu gelişimin desteklenmesi”** noktasıdır. Sadece risklere odaklanmak ve riskleri azaltmaya çalışmak günümüzde önleme çalışmalarında yeterli görülmemektedir. Risklerin azalması ya da ortadan kalkmasının, olumlu gelişimin mutlaka gerçekleşeceği anlamına gelmediği görülmüştür. Ayrıca “çocuğun en yüksek yararının gözetilmesi” ve çocuğun “esenliğinin desteklenmesi” kavramları da yalnızca risklere yoğunlaşmayıp, olumlu gelişimi destekleyecek unsurların var olması gerektiğine vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla, önleme çalışmalarında sadece madde kullanımı riski ya da okul terk riski kişinin gelişiminden bağımsız ele alınmayıp, daha **bütünsel bir yaklaşımla, gelişmekte olan kişinin temel yaşam becerilerine (sağlıklı ilişki kurabilme, özdenetim, duygu denetimi gibi) yatırım** yapılarak, riskli durumlar karşısında daha “dayanıklı” kalmaları amaçlanmaktadır. Çocuğa ya da gence bütünsel bakan ve onun sağlıklı gelişimi için gereken koşulların yaratılmasına odaklanan bu bakış açısı, önleme çalışmalarını şekillendirmektedir.

ÖNLEME ÇALIŞMALARI İLE ÇOCUK KORUMA MÜDAHALELERİNİN FARKI

Çocuklara yönelik riskleri önceden fark edip önlemeye çalışmak, kavramsal olarak “çocuk koruma” kavramıyla yakından ilişkilidir. Çocukları, onların gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek her türlü riskten korumak, öncelikle gelişimi olumsuz yönde etkileyen **risk göstergelerini tanılamayı ve müdahaleyi** içerir. Var olan çocuk koruma mekanizması öncelikle zarar görmüş ya da zarar görme riski çok yüksek olan çocuk ve gençlere yönelik her türlü bakım ve sağaltım süreçlerini kapsamaktadır. Doğası gereği yaşanan olumsuz olayların etkilerini azaltmak için oluşturulmuştur. Önleme konusu ise koruma kapsamından çok daha geniş bir alanı içerir. Bu yönüyle, ihmal ve istismarın sonrasında oluşturulan koruyucu müdahaleden kapsam açısından farklı olmak ile birlikte, birbirini izleyen süreçler oldukları ortadadır. Önleme noktasının yeterli değerlendirilemediği durumlarda karşımıza kötü muameleye maruz kalmış çocuk ya da gençler çıkmaktadır. Bu durum da geri dönüşü çok daha zor olan bir noktayı (rehabilitasyon/iyileştirme) getirmektedir.

Önleme çalışmalarının temeli **güçlü ve ulaşılabilir bir sosyal hizmet anlayışına** dayanır. Ağırlığını sadece müdahaleye vermeyen bu anlayış doğrultusunda önleme konusu sosyal hizmet alanının merkezinde bulunmaktadır. Ailelerin ve çocukların sağlıklı bir gelişim süreci içinde olmalarının desteklenmesi, sorunların erken dönemde tespit edilmesi, ailelerin ve çocukların gerekli hizmetlere kolayca ulaşabilmesi yukarıda bahsi geçen ve önleme konusunda önemli yapılar kurmuş olan ülkelerde sosyal hizmet yapılanmasının gücü ile ilişkilidir. Önleme çalışmaları doğum öncesi dönemden başlayarak, doğum sonrası bebeğin ve ailenin ebeveynlik kapasitelerinin artırılması (ör. ebe/hemşire ev ziyaretleri, eğitimler), erken çocukluk döneminde başta aile içinde çocuğa bakım sürecinin gelişimi destekler nitelikte olmasının gerekli eğitim ve

hizmetlerle sağlanmasına ve anaokul dönemi ile birlikte eğitim kurumları bünyesinde de çocuğun gelişimsel gereksinimlere duyarlı bir şekilde desteklenmesine dayanır. Dolayısıyla, önleme çalışmalarının temel ebeveynlik beceri eğitimleri (ör. MEB/AÇEV Anne Destek, Baba Destek programı, MEB Benim Ailem Programı) gibi yaygın uygulamalarla başlayıp, anne/baba-çocuk ilişkisinin gelişiminin izlenip, sorunların erken dönem tespiti (ör. davranış bozukluklarının başlangıcı) ile konu üzerinde geliştirilmiş ve etkinliği sınanmış uygulamalara yönlendirmeler (ör. davranış sorunlarına yönelik aile müdahale programları) üzerinden işlemesi gereklidir. Aynı zamanda çocukların yaşadıkları ortamlarda Gençlik Merkezleri gibi olumlu gelişimi destekleyecek hizmetlerin ulaşılabilir olması son derece önemlidir. Dolayısıyla, önleme çalışmaları henüz sorun oluşmadan ya da büyümeden yapılabilecekleri kapsayarak başta Milli Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı olmak üzere, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Belediyeler ve Yerel Sosyal Hizmetler ağıının eşgüdümlü çalışmalar yürütmesi ile canlanabilir.

Önleme çalışmalarının mantığı henüz sorun oluşmadan risk oluşturan koşulları tespit etmeye dayalı olduğu için çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkilediği bilimsel olarak da kanıtlanmış **risk göstergelerini tarama** metodu üzerine kurulmuştur. Erken çocukluk döneminde taramaların düzenli aile ziyaretleri yapmakla yükümlü 1. Basamak Sağlık Sistemi üzerinden yapılması planmıştır.

Okullarda önleme yaklaşımının benimsenmesi Rehber öğretmenler (Psikolojik Danışman) sayesinde gerçekleştirilebilir. Diğer kurumlarla işbirliğinin okul bünyesindeki en önemli ayağı Rehber Öğretmenlerdir.

Anasınıfı itibarıyla ise taramaların sorumluluğu Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ilköğretim ve ortaöğretim okullarına verilmiştir. Tarama sonucu

varlığı görülen risk koşullarının etkilerini azaltmak için çocuk ve ailelerini ilgili hizmetlere yönlendirmek gerekmektedir.

Risklere ilişkin tarama sürecinin ilköğretim okullarında **sınıf (rehber) öğretmenleri tarafından e-okul sistemi** içinde ele alınması öngörülmüştür. Okulların başta okul idaresi ve sınıf (rehber) öğretmenleri olmak üzere bu konuda duyarlı hale gelmeleri ve yerel düzeyde önleme çalışmaları yapan kurumlar (Gençlik Merkezleri, Ergen Danışma Merkezleri, SHÇEK, Belediye'nin ilgili hizmetleri gibi) ile temas içinde olunması çocuklar için önemli önleme ağının oluşması için son derece önemlidir. Rehber öğretmenler (Psikolojik Danışman) okullarda hem önleme bilincinin oluşumunda, hem de önleme çalışmalarının düzenlenmesinde eşsiz katkı sunma konumuna sahiptirler.

Okullarda Rehber Öğretmenlerin (Psikolojik Danışman) yapabilecekleri:

- Öğretmenlere önleme konusunda duyarlılık kazandırmak
- Öğretmenlere risk tanılama semineri vermek
- Öğretmenlere risk tanılama süreçlerinde danışmanlık ederek sorularına cevap vermek
- Öğretmenlere riskli durum tespitleri sonrasında öğrenci ve ailesi için gerekli yönlendirme adımlarını ilgili öğretmen ve müdür yardımcı ile planlamak ve bu adımları aileye bildirilmesi ile planın hayata sokulmasına destek vermek
- Öğretmenlere gerçekleşmiş kötü muamele karşısında atılması gereken adımları tanımlamak ve bu adımların atılması için kolaylaştırıcı ortamı sağlamak

İstismar olgularında çocuk koruma mekanizmasını harekete geçirmek

Bazı durumlarda bir öğrencin güvendiği bir öğretmenine ya da doğrudan size istismara uğradığını anlatması ya da ima etmesi söz konusu

olabilmektedir. Ayrıca öğrencinin doğrudan ya da dolaylı bir anlatımı yok iken, öğrenciyi iyi tanıyan bir öğretmende çocuktaki olumsuz değişiklikler istismar şüphesini uyandırabilir. Her tür istismar öğrencinin hayatını ciddi anlamda etkileyeceği için bu konuya duyarlı olmak ve gerekli durumlarda acil koruma önlemlerinin alınması gerekir. Unutmayalım ki, öğretmenler ve okul idaresi istismar sözkonusu olduğunda adli bildirim yükümlülüğü olan meslek gruplarına dahildirler.

Türk Ceza Kanunu'nun 278. ve 279. maddeleri uyarınca çocuklarla çalışan doktor, hemşire ve öğretmen gibi meslek sahiplerinin adli bildirim yükümlülüğü vardır. Çocuk Koruma Kanunu açısından da bir çocuğun istismara uğradığına yönelik (ya da bir suçun mağduru olma gibi durumlara ilişkin) bilgi ya da bulguya sahip olmak öğretmenlere yasal bildirim yapma yükümlülüğü getirmektedir. Bu tür durumlar olumsuz olayların gerçekleşmiş ve çocuklara yönelik suçun işlenmiş olduğu durumlardır ve dolayısıyla çocukların acil olarak korunabilmesi için adli süreçlere intikal ettirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, duygusal, fiziksel ve cinsel istismar durumları karşısında **SHÇEK ya da kolluk kuvvetlerine** bildirim yapılması gerekmektedir.

Bu tür durumlarla karşılaşan ya da çocuğun sergilediği belirtiler yüzünden ihmal ya da istismar şüphesi duyan farklı meslek elemanlarının taşıdıkları sorumluluk oldukça yüksek olduğu için doğru tanılama bilgisine sahip olmaları ve diğer uzmanlarla işbirliği içinde konuyu ele almaları elzemdir. Kuşkusuz ihmal ya da istismar şüphesi için yeterli kanıtın bulunup bulunmadığına karar vermek kolay bir süreç değildir. Hiç bir meslek elemanı haksız bir ihbarda bulunarak aileyi ve çocuğu zor bir sürece sokmak istemez. Ancak, şüphe uyandırması gereken bulguları incelenmeye almamak ya da gerekli yönlendirmeleri yapmamak zarar gören bir çocuğu çoğu kez kötüleşen koşullara terk etmekle eşittir. Bu çalışmanın ana çıkış noktalarından biri çocuklarla yakından çalışan tüm eğitim elemanlarını çocuklara ilişkin risklerde daha duyarlı ve etkin adımlar

atarak zamanında onları korumak için harekete geçebilirliklerini güçlendirmektir.

ÖNERİLEN ERKEN UYARI MODELİNDE DÖRT TEMEL AYAK BULUNMAKTADIR:

1. Tüm çocukların *taranması*

2. Taramalar sonucu risk göstergelerinin varlığı tespit edildiğinde, çocuğun gerekli önleyici hizmetlere riskin farkedildiği sağlık ya da eğitim kurumu tarafından yönlendirilmesi

3. Risk göstergelerinin yüksek, karmaşık ya da çoklu olduğu durumlar ile yapılan yönlendirmelerin beklenen etkili sonucu vermemesi durumunda **Ön Değerlendirme Ekibine yönlendirilmesi**

4. **Ön Değerlendirme Ekibinin gelen başvuruları değerlendirerek, önce ilgili kurumlarla Strateji Toplantısını yürütmesi, toplantı planlarına uygun gerekirse ileri düzey değerlendirmenin yapılması ve planın takibinin sağlanması**

YENİ ÇOCUK KORUMA MEKANİZMASI VE ERKEN UYARI MODELİ

2005 yılında çıkarılan **5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile** öngörülen çocuk koruma mekanizması öncelikle zarar görmüş ya da zarar görme riski çok yüksek olan çocuk ve gençlere yönelik her türlü bakım ve sağaltım süreçlerini kapsamaktadır. Doğası gereği yaşanan olumsuz olayların etkilerini azaltmak için oluşturulmuştur. Önleme konusu ise koruma kapsamından çok daha geniş bir alanı kapsar. Ancak, koordinasyona yönelik çalışmaların doğası da bu geniş alanı kapsamayı zorunlu kılmaktadır. Zira, ilde Çocuk Koruma Kanununda yazılı tedbirlerin uygulanması aşamasında hizmetleri koordine etmeye çalışan yetkililerin önünde kaynağı verimli kullanma gibi yönetsel sorumluluğun yanında, ildeki tüm çocukları her tür tehlikeye maruz kalmaktan koruma gibi evrensel bir yükümlülükte bulunmaktadır. Bu durum uygulamada da kendini göstermekte, istismar mağduru veya suça sürüklenmiş çocuklara yönelik tedbirleri koordine etmeye çalışan il koordinasyonları kaçınılmaz olarak çocukları bu tehlikeden korumanın da yollarını aramak zorunda kalmışlardır.

Önleme çalışmalarının yetersiz kaldığı noktada devreye giren müdahale sistemi, 0-18 yaş grubundaki korunmaya muhtaç ve suça sürüklenen çocukların sağlık ve esenliklerinin sağlanması, fiziksel ve ruhsal varlıklarının güvence altına alınmasını ve yeniden korunma ihtiyacı ve suça sürüklenme riski ile karşılaşmalarını önlenmeyi amaçlamaktadır. Bu çerçevede önleyici, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanması öngörülmektedir. Bu da çocuğun biyopsikososyal gelişiminin desteklenmesi bağlamında eğitim, sağlık, sosyal yaşam, barınma ve bakım gibi çok yönlü gereksinimlerin uygun şekilde karşılanmasını gerektirir. Bu amacın doğal sonucu olarak çocuğa bu hizmetleri sunan kurumların eşgüdümün içinde hareket etmesi ve bu hizmetlerin tek bir merkezden izlenmesi zorunluluğu doğmaktadır. Bu da ülkemiz koşullarına uygun

önleme ve müdahale alanları iyi tanımlanmış genel ve sistematik bir çocuk koruma modelinin yapılandırılmasını gerektirmiştir.

Türkiye’de uygulanması planlanan yeni çocuk koruma modeli 2 temel uygulama alanından ve bu iki alanı birbirine bağlayan bir giriş kapısından oluşmaktadır: (1) erken uyarı ve (2) müdahale alanı. Çocuk Koruma Hizmetlerinde Koordinasyonu ise, çok disiplinli uygulamalar esası üzerine inşa edilmiştir. Bu nedenle hizmetler ve çalışanlar arasında koordinasyon stratejileri modelin içinde yer almaktadır. Kurumlar arasında koordinasyon ise, merkez, il ve ilçe düzeyinde ele alınmaktadır.

Aşağıda öngörülen bu modelin, birinci basamağında temel uygulama alanları, ikinci basamağında ise kurumlar arası koordinasyon alanına ilişkin olarak işleyiş özetlenmiştir.

Model hazırlanırken, mevcut sistemde görev yapan meslek elemanlarının rol ve sorumluluklarından yararlanma esasında hareket edilmiş, bu meslek elemanlarının Kanunlarda yazılı görevlerinin yanında çocuk koruma alanında üstlenmeleri gereken riski fark etme ve yönlendirme rolleri öne çıkarılmaya çalışılmıştır.

I. TEMEL UYGULAMA ALANLARI

1. Erken Uyarı Alanı

1.1 Risk tarama süreci: Yeni Çocuk Koruma Modelinin ilk adımı çocukların yaşamlarındaki risklerin gerçekleşmesine neden olan olumsuz koşulların *taranmasını ve tarama sonucunun etkin olarak değerlendirilmesini* içermektedir. Risk göstergelerini tarama çalışmalarının, gebelik döneminden başlayarak 18 yaşına kadar devam etmesi hedeflenmektedir.

0-18 yaş arasında bulunan çocuklarla temas halinde olan kurumlar (0-6 yaş arasındaki çocuklar birinci basamak sağlık birimleri ÇPGD programı uygulayan meslek elemanları tarafından ve 7-18 yaş arasındaki çocuklar eğitim kurumlarındaki sınıf öğretmenleri/sınıf rehber öğretmenleri tarafından) riski fark etme ve önleme sürecinin birincil sorumluluğunu taşırlar.

Bu kurumların çalışanları, risk tanılama ve yönlendirme konusunda eğitimlerini tamamladıktan sonra çocukların gelişimsel özellikleri ve yaşam koşullarına ilişkin riskleri tarama araçlarını (*Risk Tarama Bilgi Formu*) kullanarak düzenli olarak sorumluluklarında bulunan çocukları izlerler. Bu basamakta yürütölen çalışma bütün çocukları kapsar. Formlar tüm çocuklar için doldurulur ve ilgili meslek elemanı bu formlar ile ve kendi gözlemleri ile edindiği bilgiler üzerinden risk taraması yapar. Risk durumlarının belli bir düzeyi aşması durumunda Birinci Düzey yönlendirme devreye sokulur.

Tespit edilen risk göstergeleri karşısında çocuk ve ailelerin gerekli önleyici hizmetlere yönlendirilmesi ve bu yönlendirme planının izlenmesi modelin esasını oluşturmaktadır. Tarama süreci sonrasında risk göstergeleri gözlemlendiyse,

- a. Sağlık kurumları gerekli gereksinim ve risk değerlendirmesinin yapılması için Ön Değerlendirme ekibine başvurur.
- b. Eğitim kurumları tarafından yapılan taramalarda riskin düzeyine göre farklı yol izlenir:
 - i. Yüksek risk ya çoklu risk varsa Ön Değerlendirme Ekibine başvurulur.
 - ii. Risk yüksek değilse veya birden fazla değilse ilgili sınıf öğretmeni/sınıf rehber öğretmeni, ilgili müdür yardımcısı ve Rehber öğretmenin (Psikolojik Danışman) katılımıyla gerekli hizmetlerin planlanması için **Risk Takip Kurulu** toplanır. Bu toplantıda çocuğun

gereksinimleri için uygun hizmetler planlanır ve gerekli yönlendirmeler aileye de bildirilerek yapılır.

Ön değerlendirme ekibine başvurulduğunda süreci koordine etme sorumluluğu Ön Değerlendirme Ekibine geçer. Ancak, okul idaresi, öğretmen ve Rehber öğretmen (psikolojik danışman) hem risk analizinde hem de önleme planının hazırlanması ve uygulanmasında Ön Değerlendirme Ekibi ile işbirliği yapar.

1.2. Birinci düzey yönlendirme: Eğitimde öngörülen ikili yaklaşımın amacı, okul idaresinin ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin rol ve sorumluluğuna giren rehberlik ve yönlendirme işlevleri ile giderilecek risklerin bu yolla bertaraf edilmesi suretiyle hem onların rol ve sorumluluklarını yerine getirmelerine olanak sağlamak hem de ön değerlendirme ekiplerinin karşılanamayacak bir iş yükü ile karşılaşmalarını önlemektir. Risk Takip Kuruluna yapılan yönlendirme "*birinci düzey yönlendirme*"dir. Risk Takip Kurulu, öğretmen veya rehber öğretmen (psikolojik danışman) tarafından gündeme getirilen risk faktörünü inceler ve önlemek üzere alınacak tedbirleri belirler, bir plan ile uygulamaya koyar ve izler.

Birinci düzeydeki yönlendirme sonucunun beklenen etkiyi göstermemesi ya da risk koşullarının tekrarlaması ya da artması durumunda Ön Değerlendirme Ekibine başvurulur.

1.3. Ön Değerlendirme Ekibine yönlendirme ve Ekibin vakayı ele alışı (İkinci Düzey Yönlendirme): Ön Değerlendirme Ekibi, eğitim hizmetleri, sağlık hizmetleri veya sosyal hizmetlerden gelen yönlendirmeler üzerine öncelikle ilgili kurumlarda çocuğa ve ailesine ilişkin var olan bilgileri toplar ve gereksinimlere ilişkin ilk değerlendirme için ilgili kurumlardan (öğretmen, PDR, sağlık personeli gibi) gelen meslek elemanları ile **Strateji Toplantısını** yapar. Bu toplantının amacı; çocukla

ilgili bilgilerin farklı uzmanlıklara sahip kişiliklerin bakış açılarını yansıtacak şekilde ortaklaşa ele alınmasını sağlamak ve tüm disiplinlerde yapılması gerekenleri içerecek bir plan hazırlanmasını sağlamaktır. O nedenle de bu aşamadaki en önemli faaliyettir. Bu toplantıda kurumlarda var olan bilgiler ışığında hizmet planı yapılır. Eğer var olan bilgiler gereksinim ve risk değerlendirmesi için yeterli değilse **İleri Değerlendirme** sürecine geçilir. Bu değerlendirme sürecinde; çocuğun gelişimsel gereksinimleri, ebeveynlerinin ebeveynlik kapasitesi ve aile/çevre koşulları detaylı bir şekilde ele alınarak risk değerlendirmesi yapılır ve gereksinimleri belirlenir.

1.4. Yönlendirme

Yapılan ileri değerlendirme sonucu 2 farklı yol izlenebilir;

a. Tespit edilen risk veya risklerin bertaraf edilmesi için alınacak tedbirin uygulanması için aile işbirliğine yanaşıyorsa ve çocuğun özgürlüklerine ya da ailenin velayet ilişkisine müdahale gerekmiyorsa; çocuğun yaşamındaki mevcut risklerin gelişimini olumsuz etkilemesini bertaraf etmek için gerekli hizmetlere yönlendirme *eylem planı* hazırlanır. Hazırlanan plan aile ile paylaşılır. Belirtilen aralıklarla eylem planında yer alan hizmetlerin beklenen sonuçları getirip getirmediği ilgili meslek elemanları ile bir araya gelerek değerlendirilir. Bu değerlendirme ışığında eylem planında ilgili değişiklikler (ek hizmetlere yönlendirme, hizmetin sonlandırılması gibi) yapılır.

b. (i) İleri değerlendirme sonucunda tespit edilen risklerin bertaraf edilmesi için öngörülen tedbirlerin uygulanması ailenin velayet ilişkisine veya çocuğun özgürlüğüne müdahaleyi gerektiriyorsa Çocuk Mahkemesine müracaat edilerek tedbir kararı alınması için durum, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na Ön Değerlendirme Ekibi tarafından hazırlanmış rapor ile birlikte devredilir. Ön Değerlendirme Ekibindeki sosyal hizmet uzmanı eğer aynı zamanda Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun bünyesinde ilgili birimde de görevli ise, hazırlamış olduğu

rapor ve bu raporla ilgili adımları Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu çalışanı olarak devam ettirebilir.

(ii) Olası istismar durumlarında çocuk, hastane temelli çocuk koruma merkezine yönlendirir. Erken uyarı sisteminin herhangi bir aşamasında ortaya çıkan istismar olgusunun, olayı fark eden /öğrenen kişi tarafından doğrudan çocuk koruma merkezine yada Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na ihbar edilir ve acil müdahale sağlanır. Derhal korunma altına alınmasını gerektiren bir durumun varlığı hâlinde çocuk, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından bakım ve gözetim altına alındıktan sonra acil korunma kararının alınması için mahkemeye başvurulur. Burada öngörülen "çocuk koruma merkezi" yeni bir birimdir. Amacı, **ihbar ve müdahalenin başlangıç aşamasını** çocuk dostu kılacak yeni bir düzenleme yapılmasını sağlamaktır. Özellikle istismar gibi travmatik süreçlerden geçmiş olan bir çocuğun müdahale sürecinde ikincil istismara maruz kalmasını engellemeyi amaçlar. Uzman bir ekibin müdahalesi ile, çocuğun ve ailenin adli sürece hazırlanması, tekrarlanan ifade alma işlemi ile örselenmenin önlenmesi, uzmanlaşmış bir ekip aracılığı ile delillerin doğru biçimde ve zamanında tespit edilmesi hedeflenmektedir.

2. Müdahale Alanı

Çocuğun, çocuk koruma kanunu kapsamında hakkında yasal düzenlemelere gidilmesini gerektirecek bir durumu ortaya çıktığında artık müdahale alanına girilmiş kabul edilir. Ön değerlendirme ekibinin çocuk hakkında koruyucu ve destekleyici tedbirlerin alınmasının uygun olacağına dair değerlendirme raporunun Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na ulaştırılması ile SHRM tarafından kayıt altına alınmış olur.

2.1. Tedbirlerin planlaması: Ön değerlendirme ekibinin çocuk hakkında hazırladığı ileri değerlendirme raporunu ya da doğrudan istismar şüphesi ile yapılan ihbar sonucu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun

hazırladığı sosyal inceleme raporu doğrultusunda çocuk hakkında alınacak tedbir karar(lar)ının planlaması ve müracaatını SHRM ilgili birimi yapar. Bu süreçte çocuğun yararına öncelik veren bir müdahale biçimi; çocuğun zamanında güvenliğinin sağlanması ve gerekli psiko – sosyal desteğe ulaşması, alınan tedbirler için yargı denetiminin bulunması ile mümkündür. Bu nedenle ilk müdahale ve tedbirlerin planlanması aşamasında sosyal hizmetler ile adli hizmetler arasındaki ilişkinin birlikte çalışma esasına dayalı olarak yürütülür.

Çocuk için en uygun kararın hızla alınmasını sağlamak üzere, gerek korunmaya muhtaç çocuklar gerekse suça sürüklenen çocuklarla ilgili çalışmalar yeterli sosyal çalışma görevlisi ve sekreteryaya sahip çocuk büro savcılıkları tarafından yürütülür.

2.2. Tedbir kararlarının alınması: Çocuklar hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı; çocuğun anası, babası, vasisi, bakım ve gözetiminden sorumlu kimse, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ve Cumhuriyet savcısının istemi üzerine veya re'sen çocuk hâkimi tarafından alınabilir. Çocuk Koruma Kanunda yer alan tedbirler; danışmanlık, tedavi, eğitim, bakım / barınma ve diğer kanunlarda yazılı tedbirlerdir. Tedbir kararı; çocuğun risk altına girmiş olan yaşama, gelişme, korunma ve katılım haklarının güvence altına almak amacıyla verilir. Çocuk Adalet Sistemi bu amacı gerçekleştirmek üzere çalışır ve en önemli aracı sosyal incelemedir.

Tedbir kararlarının çocuğun ihtiyacına uygun türde ve sürede olmasını sağlamak, çelişkileri ve tekrarları önlemek üzere çocuk mahkemeleri iyi çalışan bir veri tabanı sistemini kullanır.

Çocukların özgürlüklerinin kısıtlanması ve kurum bakımının her türü, çocuk gelişimi ve güvenliği bakımından oluşturduğu riskler nedeniyle son çare olarak kullanılır ve öncelik alternatif tedbirlere verilir.

2.3. Tedbirlerin uygulanması: Danışmanlık ve barınma tedbir kararları, ilgisine göre il millî eğitim müdürlükleri, ilçe veya il sosyal hizmetler müdürlükleri ya da yerel yönetimlere, eğitim tedbiri kararı, ilgisine göre il millî eğitim müdürlüklerine veya Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bölge müdürlüklerine, bakım tedbiri kararı, ilçe veya il sosyal hizmetler müdürlüklerine, sağlık tedbiri kararı, il sağlık müdürlüklerine gönderilir. Tedbir kararlarını yerine getirmekle görevli kişi, kurum veya kuruluşlarca, bu tedbir kararlarının nasıl yerine getirileceği konusunda bir plan hazırlanarak uygulamaya konulur. Bu plan mahkeme veya çocuk hakiminin onayına sunulur. Mahkeme veya çocuk hakimi, gerektiğinde uygulama planının değiştirilmesini isteyebilir. Tedbir kararını veren mahkeme veya çocuk hakimi, uygulayıcıdan tedbir kararlarının uygulanıp uygulanmadığını, tedbirden beklenen gayenin gerçekleşip gerçekleşmediğini, uygulanan tedbirin çocuğun gelişimini hangi yönde etkilediğini en geç üçer aylık sürelerle raporlandırılmasını ister.

Tedbirlerin uygulanması, amaca uygun biçimde kurulmuş ve özel psiko – sosyal destek programları ve bu programları uygulamaya konusunda uzman personelin bulunduğu kurumlarda gerçekleştirilir.

2.4. Tedbirlerin denetimi: Hakkında koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı onanan, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen çocuğun denetim altına alınmasına karar verilebilir. Koruyucu ve destekleyici tedbir kararı verilen çocuk hakkındaki kararın amacına ulaşmasını ve çocuğa etkili bir koruma ve gözetim hizmeti sunulmasını sağlamak üzere kararların yerine getirilmesinin izlenmesi ve denetlenmesi, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun görevidir. Tedbir kararlarının denetimi ayrı bir ekip ve uzmanlık gerektirmektedir. Denetim görevlileri, çocuk ve aile ile işbirliği yaparak tedbirlerden beklenen amacın gerçekleşmesi için rehberlik hizmetleri sunmak üzere çalışırlar. Denetim görevlilerinin çocuk ve aile ile

görüşmeleri, tedbiri uygulayacak uzmanlar ile işbirliği içinde olmaları, tedbirin amacına ulaşp ulaşmadığını görmek için çocuğu günlük yaşamı içinde izlemeleri ve gerektiğinde tedbirin değiştirilmesi veya kaldırılması için hakim ile görüşmeleri gerekir. Bu nedenle SHÇEK İl Müdürlüklerinde tedbirlerin denetimi işlerini yürütecek bir birim (büro) oluşturulması öngörülmektedir. Tedbir kararını ya da kararlarını yerine getirecek kurum veya kuruluşlarla SHÇEK’da kurulacak denetim büroları ile denetimli serbestlik şubelerinin işbirliği yapması, çocuk hakkında denetim planı ve denetim raporlarının çocuk hakimleri ve tedbiri yerine getirmekle görevli kurumda bulunan uzmanlarla birlikte hazırlanması öngörülmektedir. Bu kurumun görevlendireceği bir denetim görevlisi, mahkemece onaylanan bir denetim planı doğrultusunda, alınan tedbir karar(lar)ı ile ulaşmak istenen amacın gerçekleşmesi için çocuğun eğitim, aile, kurum, iş ve sosyal çevreye uyumunu sağlamak üzere onu destekler, yardımcı olur, gerektiğinde önerilerde bulunur. Tedbir kararlarının nasıl uyguladığı, tedbirden beklenen gayenin gerçekleşip gerçekleşmediği ve uygulanan tedbirin çocuğun gelişimini hangi yönde etkilediğinin değerlendirir ve raporlandırır.

2.5. Kamu vesayeti : Ailesi dışında korunmasına karar verilen çocuk ile ailesi arasındaki kişisel ilişkinin biçimi mahkeme tarafından düzenlenir. Ailenin velayet yetkisi kaldırıldığı durumlarda çocuğa bir kamu vasisi atanır. Kamu vasisi, çocuğun yasal temsilcisi olarak bütün haklarını koruyacak yetkilere sahip olur. Bu özelliği ile de çocuğun vekilinden, denetim görevlisinden ve danışmandan ayrılır, bu nedenle de bu kişiler dışında bir kişi kamu vasisi olarak atanır.

II. KURUMLAR ARASI KOORDİNASYON ALANI

1. Merkezi Koordinasyon

Merkezi koordinasyonun temel görevleri; koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde merkezi düzeyde kurumlar arasında

bağlantı, uyum, düzen sağlamak ve eşgüdüm hâlinde; kanunda yazılı tedbirlere işlerlik kazandırmak ve uygulanmasını sağlamak üzere temel ilkeler ve ihtiyaçlar belirlenerek ilgili kurum ve kuruluşlara iletmek, gerekli tedbirleri almak, bu amaçlara uygun kısa ve uzun vadeli politikalar geliştirmek, yasal ve idarî tedbirlere ilişkin teklifler hazırlamaktır. Bu koordinasyonun başkanlığını Adalet Bakanlığı sekretarya hizmetlerini Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı yürütür. Adalet Bakanlığı müsteşarının veya görevlendireceği bir müsteşar yardımcısının başkanlığında; İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı müsteşar yardımcıları, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürü ile Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürü ve Eğitim Dairesi Başkanı düzenli olarak toplanır.

Ülke düzeyinde çocuk koruma alanında hizmetlerin yürütülüşü Merkezi Koordinasyon tarafından izlenir. İllerden gelen il stratejik planları ve çalışma programları ile bunların uygulamasına ilişkin raporlar ve çocuk koruma alanındaki istatistikler ve araştırma sonuçları dikkate alınarak, çocuk koruma hizmetlerin koordinasyon için stratejik plan merkezi koordinasyonda hazırlanır.

Merkezi Koordinasyonu oluşturan Bakanlıklar, merkezi koordinasyon stratejik planında yer alan hedefleri kurumsal planlarına aktararak uygulama planlarını hazırlar. Bakanlıkların uygulamalarında karşılaşılan sorunlar, Merkezi Koordinasyona iletilir ve ortak çözüm stratejileri yeni stratejik planda esas alınır.

2. İl Koordinasyonu

İl koordinasyonları çocuk koruma sürecinde il düzeyinde gerekli altyapının oluşturulması için mekan, personel ve hizmet içi eğitim gibi her türlü ihtiyacın karşılanmasını, koruyucu ve destekleyici tedbirlerin eşgüdüm hâlinde yerine getirilmesini sağlamak ile görevlidir ve çocuk koruma sistemindeki tüm kurum ve kuruluşların üst düzey yöneticilerinden

oluşmaktadır. Vali ya da ilgili vali yardımcısı başkanlığında düzenli aralıklarla toplanır ve sekreteryaya hizmetlerinden Sosyal Hizmet Müdürlükleri'ni sorumludur.

İl koordinasyonları çocuk koruma alanında hizmetlerin il düzeyinde eşgüdümlü olarak yürütülmesinden sorumludur. Bunun için öncelikle il ihtiyaç analizini yapar. Merkezi koordinasyonun hazırladığı stratejik plana uygun biçimde il stratejik planını hazırlar. Planı ve uygulama raporlarını düzenli olarak merkezi koordinasyona gönderir.

Valilik Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezi

İl koordinasyonun işlerliğini arttırmaya yönelik yetkilerle donatılmış ve vali (ya da ilgili vali yard.) emrinde hizmet veren bir merkezdir. Merkezin tam zamanlı çalışan bir müdürü ve sekreteryası bulunur. Merkez çalışmalarını ilgili kurumların (SHÇEK, sağlık, eğitim, emniyet, yerel idare, denetimli serbestlik) çocuk korumadan sorumlu şube müdürlerinden oluşan bir çalışma grubu ile yürütür.

Bu merkezin amacı; il koordinasyonu için il koordinasyonun çocuk koruma hizmetlerini izleme, planlama ve uygulanmasını sağlama yükümlülüğüne ilişkin teknik çalışmaları yürütmektir. Bu amaçla koordinasyon kararlarının uygulanmasını takip eder, aksayan yönleri çözmek üzere kararlar alır, çözemediklerini il koordinasyon gündemine taşır. İlin çocuğa yönelik imkan ve ihtiyaçlarını tespit etme ve bu doğrultuda il koordinasyonun hazırlayacağı strateji için gerekli veriyi sağlama, çocuğa yönelik hizmetlerin geliştirilmesi için projeler hazırlama ve/veya hazırlatma, uygulama ve/veya uygulanması sağlama, mevcut projelere destek olmaya yönelik çalışmalar bu birim tarafından yürütülür.

3. İlçe Koordinasyonu

İlçelerde koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonu, il koordinasyonun işlevine paralel şekilde kaymakamlıkça yerine getirilir.

Çalışmalarını merkezi koordinasyon ve il koordinasyonunun stratejik planını ve ilçenin ihtiyaçlarını dikkate alarak planlar ve ilçe düzeyinde karşılanamayan ihtiyaçları il koordinasyonuna bildirir.

İl düzeyinde bütün ilçeler ile eşgüdümlü çalışmanın sağlanabilmesi için yılda en az bir kez il ve ilçe koordinasyonları ortak toplantı gerçekleştirir.

4. Bilgi paylaşımı sistemi : Çocuklar ile ilgili risk faktörlerinin izlenmesi, çocuk hakkında alınan tedbirlerin ve sonuçlarının izlenmesi ve verilen tedbir kararları ile uygulamalarının izlenmesi alan çalışanlarının sahip olduğu bazı bilgilerin çalışanlar arasında paylaşılmasını gerektirir. Bu ihtiyaç, yöntem ve sınırlılıkları Yasa ile belirlenmiş, kişisel verilerin kaydı ve paylaşımı açısından güvenliği sağlanmış ancak çocuğun yararının korunması için gerekli bilgilerin paylaşılmasına olanak veren bir bilgi paylaşım sisteminden yararlanılarak karşılanır.

Ayrıca ülke genelinde çocuklara yönelik hizmetleri planlayabilmek için, çocuk koruma odaklı bir istatistik toplama ve analiz sistemi kullanılır.

İlerideki sayfalarda yeni Çocuk Koruma Mekanizmasında tanımlanan eğitim kurumlarının ve ilgili meslek elemanlarının sistemdeki rollerini, görevlerini ve hangi noktada sorumluluklarını devrettiklerini gösteren tabloları bulabilirsiniz.

OKUL MÜDÜRÜ/EĞİTİM KURUMU MÜDÜRÜ			
	Fark etme/önleme	Önleyici Hizmet Uygulama	Adli Sistem
Rolü (ne yapacağı)	Okulunda riskleri önceden fark edebilen bir mekanizmanın işletilmesinde önderlik etmek, fark etme sürecinin sağlıklı çalışmasını sağlamak	Okula devamı sağlayıcı ve çocukların okul başarısını destekleyici, risk altında olduğu düşünülen çocuklar için etkili bir danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilmesini sağlayıcı hizmetleri organize etmek.	Mahkemelerce verilecek eğitim ve danışmanlık tedbirlerinin uygulanmasını sağlayacak hizmetleri okul içerisinde organize etmek.
Görevi (nasıl yapacağı)	<ol style="list-style-type: none"> Okuldaki risk faktörlerini araştırır ve bertaraf edici tedbirleri alır. e-okul kayıtlarının düzenli olarak yapılmasını denetler. Önleme çalışmalarının etkinliğini sağlamak ve RTK'nın işlerliğini desteklemek üzere bir müdür yardımcısını görevlendirir. PDR uzmanının okula uygun önleyici çalışmaları planlaması ve uygulamasına destek olur. Risk faktörü görüldüğünde, Ön Değerlendirme Ekibine yönlendirme yapılmasını destekler. 	<ol style="list-style-type: none"> Risk altında olduğu düşünülen çocuğun eğitim durumu ve aile desteğini takip etmek üzere okul öğretmenini ve/veya pdr uzmanı tarafından uygun programlar hazırlanmasını sağlar. Hazırlanan programların uygulamalarını destekler ve izler. 	<ol style="list-style-type: none"> Sosyal inceleme yapan sosyal çalışma görevlisine çocuğun eğitim durumu ile ilgili bilgileri verir. Eğitim ve danışmanlık tedbirlerinin uygulanabilmesi için personel ve zaman düzenlemelerini yapar, okulda uygulanan tedbirlerin uygulamalarını izler, uygulamalar için gerekli alt yapıyı sağlar. Eğitim sisteminde adli bildirimin yasal sorumlusu okul müdürüdür. Kendi tespit ettiği veya okulunda çalışanlar tarafından kendisine bildirilen olayları adli mercilere bildirir ve gerektiğinde mahkemelerde tanıklık eder.
Sınırlılığı / Devrettiği nokta	<p>Okul Müdürü;</p> <ol style="list-style-type: none"> RTK'nın, fark edilen risk faktörlerinin bertarafı için eğitim hizmetleri içinde yönlendirmenin yeterli olduğunu düşündüğü durumlarda bu işlemleri yürütülmesini kendisi sağlar. RTK'nın, çoklu risk durumları ya da yapılan yönlendirmelerin çözüm getirmeyeceğini düşündüğü hallerde durumun Ön Değerlendirme Ekibine iletilmesini sağlar. 	Okul müdürü, taciz vb. çocuğun acil koruma altına alınması gerektiğini düşündüren hallerde durumu SHÇEK, kolluk ya da Cumhuriyet Savcılığına bildirir. Bu gibi hallerde inceleme yaparak tehlikenin ciddiyetini araştırmak ve gerekli tedbiri almak bu kurumların yetkisindedir.	
Alması gereken eğitimler	Temel eğitim + ileri eğitim		

OKUL MÜDÜR YARDIMCISI/EĞİTİM KURUMU MÜDÜR YARDIMCISI			
	Fark etme/önleme	Önleyici Hizmet Uygulama	Adli Sistem
Rolü (ne yapacağı)	Okulunda riskleri önceden farkedebilen bir mekanizmanın işletilmesinde önderlik etmek, fark etme sürecinin sağlıklı çalışmasını sağlamak	Okula devamı sağlayıcı ve çocukların okul başarısını destekleyici, risk altında olduğu düşünülen çocuklar için etkili bir danışmanlık ve rehberlik hizmeti verilmesini sağlayıcı hizmetleri organize etmesi için müdüre yardımcı olmak.	Mahkemelerce verilecek eğitim ve danışmanlık tedbirlerinin uygulanmasını sağlayacak hizmetleri okul içerisinde organize etmesi için müdüre yardımcı olmak.
Görevi (nasıl yapacağı)	<ol style="list-style-type: none"> Okulunda sınıf öğretmenleri tarafından her yıl doldurulacak olan taramaların tamamlandığını denetlemek Önleme çalışmalarının etkinliğini sağlamak için RTK'nın içinde okul idaresini temsil ederek etkin bir planın ve yönlendirmelerin yapılmasını sağlamak PDR uzmanının okula uygun önleyici çalışmaları planlaması ve uygulamasında okul idaresi adına destek olmak Gerekli olduğunda okuldaki öğrenciler ile ilgili Ön Değerlendirme Ekibine yönlendirme yapılmasını desteklemek 	<ol style="list-style-type: none"> Risk altında olduğu düşünülen çocuğun eğitim durumu ve aile desteğini takip etmek üzere okul öğretmeni ve/veya pdr uzmanı tarafından uygun programlar hazırlanmasını için müdüre yardımcı olur. Hazırlanan programların uygulamalarının desteklenmesi ve izlenmesinde müdüre yardımcı olur. 	<ol style="list-style-type: none"> Sosyal inceleme yapan sosyal çalışma görevlisine çocuğun eğitim durumu ile ilgili bilgileri verir. Eğitim ve danışmanlık tedbirlerinin uygulanabilmesi için personel ve zaman düzenlemelerini yapmada, okulda uygulanan tedbirlerin uygulamalarını izlemeye ve uygulamalar için gerekli alt yapıyı sağlamada müdüre yardımcı olur. Eğitim sisteminde adli bildirimin yasal sorumlusu okul müdürüdür. Ancak olayla ilgili olarak mahkeme müdür yardımcısının da ifadesine başvurulabilir. Bu durumda mahkemede tanıklık eder.
Sınırlılığı / Devrettiği nokta	Okul Müdür Yardımcısı; <ol style="list-style-type: none"> RTK'nın, fark edilen risk faktörlerinin bertarafı için eğitim hizmetleri içinde yönlendirmenin yeterli olduğunu düşündüğü durumlarda bu işlemleri yürütülmesini kendisi sağlar. RTK'nın, çoklu risk durumları ya da yapılan yönlendirmelerin çözüm getirmeyeceğini düşündüğü hallerde durumun Ön Değerlendirme Ekibine iletilmesini sağlar. 	Okul müdür yardımcısı, taciz vb. çocuğun acil koruma altına alınması gerektiğini düşündüren hallerde durumu SHÇEK, kolluk ya da Cumhuriyet Savcılığına bildirir. Bu gibi hallerde inceleme yaparak tehlikenin ciddiyetini araştırmak ve gerekli tedbiri almak bu kurumların yetkisindedir.	
Alması gereken eğitimler	Temel eğitim + ileri eğitim		

ÖĞRETMEN

	Fark etme/önleme	Önleyici Hizmet Uygulama	Adli Sistem
Rolü (ne yapacağı)	Yıllık taramalar ve yıl içindeki edinilen bilgiler ve gözlemler doğrultusunda çocuğun risk durumunu değerlendirmek ve önlenmesi için çalışmak.	Öndeğerlendirme sonucunda riskin giderilmesi için okula devamı gerektiği tespit edilen çocuğun okul devamını izlemek ve okul başarısını desteklemek.	Sosyal inceleme sırasında çocuğun eğitim durumu ile ilgili istenilen bilgileri temin etmek, mahkemece verilen sağlık tedbiri kararlarını uygulamak.
Görevi (nasıl yapacağı)	<ol style="list-style-type: none"> Çocuk ile ilgili bilgileri e-kayıt sistemine bilgileri düzenli girer. Bütün çocuklar ve velileri ile çocukların okula devamlarını sağlamak ve okuldaki uyum ve başarılarını arttırmak üzere çalışmalar yürütür. Öğrencilerinin velileri ile düzenli görüşmeler yaparak velilerin okulla temaslarını destekler. Sınıf rehberliği programı dahilinde okuldaki PDR uzmanı ile planlanan önleyici programları yürütür. Düzenli taramaları sırasında ve tüm eğitim sürecinde öğrencilerinin herhangi bir risk altında olup olmadığına dikkat eder. Risk faktörü gördüğünde okuldaki PDR uzmanına danışarak RTK'yı toplar; aile ve çocuk ile temasa geçip gerekli yönlendirmeleri yapar. Çoklu risk faktörünün varlığı halinde veya eğitim sisteminde alınacak tedbirler ile riskin bertaraf edilemeyeceğini düşündüğü durumlarda okulun PDR uzmanına ve müdüre danışarak varsa Ön Değerlendirme Ekibini yoksa Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İl Müdürlüğünü arar ve bilgilendirir. Öndeğerlendirme ekibi ile yapılacak vaka değerlendirme toplantısına katılır. 	<ol style="list-style-type: none"> Öndeğerlendirme süreci sonunda eğitiminin izlenmesi gerektiğine karar verilen çocuk ve ailesinin takibini yapar, çocuğun okula devamını sağlamak ve okul başarısını arttırmak üzere çalışmalar yapar. Durumu izleyip, öndeğerlendirme ekibi ile paylaşır. İstismar şüphesinin varlığı halinde durumu Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İl Müdürlüğüne ve Cumhuriyet Savcılığına bildirir. 	<ol style="list-style-type: none"> Sosyal inceleme yapan sosyal çalışma görevlisine çocuğun eğitim durumu ile ilgili bilgileri verir. Eğitim sisteminde adli bildirimin yasal sorumlusu okul müdürüdür. Ancak olayla ilgili olarak mahkeme öğretmenin de ifadesine başvurabilir. Bu durumda mahkemede tanıklık eder. Eğitim tedbiri kararı verilen hallerde, uygulama planı hazırlar, mahkemenin onayına sunar, bu plana göre uygulamaları yürütür, uygulamaların sonuçları hakkında rapor hazırlayarak mahkemeye sunar.
Sınırlılığı / Devrettiği nokta	<ol style="list-style-type: none"> Fark edilen risk faktörlerinin bertarafı için sınıf içinde alınabilecek tedbirleri kendisi alır. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik kapsamında alınacak tedbirler için konuyu PDR servisine iletir. Fark ettiği risklerin bertarafı için alınacak tedbirleri belirlemek üzere konuyu risk takip kuruluna intikal ettirir. 	Öğretmen, taciz vb. çocuğun acil koruma altına alınması gerektiğini düşündüren hallerde durumu SHÇEK, kolluk ya da Cumhuriyet Savcılığına bildirir. Bu gibi hallerde inceleme yaparak tehlikenin ciddiyetini araştırmak ve gerekli tedbiri almak bu kurumların yetkisindedir.	Tedbirlerin türlerine (sağlık, eğitim, danışmanlık vb.) bir değişiklik olması gerektiğini düşünüyorsa, buna karar verme yetkisine sahip olan mahkemeye bildirir. Mahkemece karar değiştirilmeden tedbirin türünü ve uygulama planında öngörülmuş uygulama biçimini değiştirmez.

Alması gereken eğitimler	Temel+ ileri eğitim
---	---------------------

REHBER ÖĞRETMEN (PSİKOLOJİK DANIŞMAN)			
	Fark etme/önleme	Önleyici Hizmet Uygulama	Adli Sistem
Rolü (ne yapacağı)	Öğrencilere yönelik önleme programları geliştirmek, çocuklara yönelik riskleri fark etme, analiz etme, önleyici hizmetlere yönlendirme çalışmalarını yürütmek, öğretmenlerin önlemeye yönelik çalışmalarını desteklemek.	Öndeğerlendirme sonucunda riskin giderilmesi için çocuğun psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerine ihtiyacı olduğu tespit edildiğinde danışmanlık ve rehberlik hizmetlerini verir veya verilmesini sağlar.	Sosyal inceleme sırasında çocuğun eğitim durumu ile ilgili istenilen bilgileri temin etmek, mahkemece verilen sağlık tedbiri kararlarını uygulamak.
Görevi (nasıl yapacağı)	<ol style="list-style-type: none"> Okulun genel risk profiline uygun önleme çalışmalarını planlayıp idare ve öğretmenlerle birlikte uygular. Risk altında olduğu düşünülen çocuklara ilişkin rehberlik çalışmaları ve danışmanlık yapar. RTK'lara katılır. Çoklu risk faktörünün varlığı halinde veya eğitim sisteminde alınacak tedbirler ile riskin bertaraf edilemeyeceğini düşündüğü durumlarda müdüre danışarak varsa Ön Değerlendirme Ekibini yoksa Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu İl Müdürlüğünü arar ve bilgilendirir. Öndeğerlendirme ekibi ile yapılacak vaka değerlendirme toplantısına katılır. 	<ol style="list-style-type: none"> Danışmanlık ve rehberlik hizmetleri bünyesinde çocuğu olumsuz yönde etkileyen sorunların tespiti ve giderilmesi için öğrenci ve gerekirse ailesi ile çalışır. Öğrenci için daha ileri hizmetler gerektiğinde gerekli yönlendirmeleri yapar ve uygulamalarını takip eder. Rehberlik çalışmaları dahilinde çocuğun güvenliğine dair risklerin varlığına ya da tacizin gerçekleştiğine dair bilgi sahibi olursa SHÇEK, Kolluk ya da Cumhuriyet Savcılığını bildirimde bulunur. 	<ol style="list-style-type: none"> Sosyal inceleme yapan sosyal çalışma görevlisine çocuğun eğitim durumu ile ilgili bilgileri verir. Eğitim sisteminde adli bildirimin yasal sorumlusu okul müdürüdür. Ancak olayla ilgili olarak mahkeme psikolojik danışmanın da ifadesine başvurabilir. Bu durumda mahkemede tanıklık eder. Danışmanlık ve eğitim tedbiri kararı verilen hallerde, uygulama planı hazırlar, mahkemenin onayına sunar, bu plana göre uygulamaları yürütür, uygulamaların sonuçları hakkında rapor hazırlayarak mahkemeye sunar.
Sınırlılığı / Devrettiği nokta	<p>PDR uzmanı;</p> <ol style="list-style-type: none"> Fark edilen risk faktörlerinin bertarafı için psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri kapsamında alınabilecek tedbirleri kendisi alır. Fark ettiği risklerin bertarafı için alınacak tedbirleri belirlemek üzere konuyu risk takip kuruluna intikal ettirir. 	PDR uzmanı, taciz vb. çocuğun acil koruma altına alınması gerektiğini düşündüren hallerde durumu SHÇEK, kolluk ya da Cumhuriyet Savcılığına bildirir. Bu gibi hallerde inceleme yaparak tehlikenin ciddiyetini araştırmak ve gerekli tedbiri almak bu kurumların yetkisindedir.	PDR uzmanı, tedbirlerin türlerine (sağlık, eğitim, danışmanlık vb.) bir değişiklik olması gerektiğini düşünüyorsa, buna karar verme yetkisine sahip olan mahkemeye bildirir. Mahkemece karar değiştirilmeden tedbirin türünü ve uygulama planında öngörülmüş uygulama biçimini değiştirmez.
Alması gereken eğitimler	Temel eğitim + ileri eğitim		

OKUL RTK (Öğretmen, Rehber Öğretmen ve Müdür Yardımcısı)			
	Fark etme/önleme	Önleyici Hizmet Uygulama	Adli Sistem
Rolü (ne yapacağı)	Çocuğun risk durumunu değerlendirmek, koruyucu/önleyici bir hizmet planının hazırlanmak ve bu planın uygulamasını takip etmek.	Riski bertaraf etmek üzere alınması planlanan tedbirlerden okul ortamında uygulanacak olanlarının uygulamalarını takip etmek ve bunların başarıya ulaşması için yapılması gerekenleri belirlemek ve okul müdürüne sunmak.	
Görevi (nasıl yapacağı)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Öğrenci hakkında varolan risklerin değerlendirilmesini yapar. 2. Koruyucu/önleyici adımları planlar 3. Hangi hizmetlerin kimler tarafından verileceğini belirler. 4. Yapılan planın takibini yapar ve sonucunu dosyaya işler. 5. Eğitim sisteminde alınacak tedbirler ve PDR uzmanının aile ve çocuğu toplum hizmetlerine yönlendirmesi ile sorunun çözilemeyeceğini düşündüğü durumlarda durumu Ön Değerlendirme Ekibine bildirir. 6. Ön Değerlendirme Ekibi ile birlikte çocuğun durumunu değerlendirmek ve planlama yapmak üzere çalışacak vaka yönetimi toplantılarına katılır. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Okul ortamında alınması gerektiği belirlenen tedbirlerin uygulamalarını takip eder, bunun için RTK toplantıları yapacağı gibi Ön Değerlendirme Ekibi ile yapılacak toplantılara da katılır. 2. Risk faktörlerinin bertarafına yönelik çalışmalar sırasında gördüğü aksaklıklar hakkında rapor ve öneri hazırlar ve müdüre sunar. 	
Sınırlılığı / Devrettiği nokta	Çoklu risk durumlarında ya da yapılan yönlendirmeler çözüm getirmediğinde Ön Değerlendirme Ekibine başvurarak devreder.	Taciz gibi risklerin gerçekleştiği bilgisi oluştuğunda SHÇEK, Kolluk ya da Cumhuriyet Savcılığına bildirerek devreder	
Alması gereken eğitimler	Temel		

0-18 yaş arası her çocuğun yaşına göre onunla temelde ilişkilenen kurumlar tarafında düzenli olarak taranması erken uyarı modelinin temel ögesidir. Bu amaca yönelik çeşitli tarama ölçekleri geliştirilmiştir. Kitapçığın giriş bölümlerinde de belirtildiği gibi taramalar erken uyarı sisteminde çocuğun ya da ailenin ciddi ihtiyaçlarına yönelik gerekli yönlendirmelere ışık tutması özelliği ile önleyici çalışmalara yön vermesi için planlanmıştır. Aşağıda taramaları yapmakla sorumlu kurumlar belirtilmiştir:

- 0-5 yaş taraması - Sağlık Personeli
- 6 yaş taraması – Anaokulu Öğretmeni
- 7-10 yaş taraması – Sınıf Öğretmeni
- 11-18 yaş taraması – Sınıf Rehber Öğretmeni

Okula hiç kaydolmamış ya da terk etmiş çocukların da erken uyarı sisteminin kapsamına girebilmeleri için onlara ilişkin taramaların yaşadıkları bölgeden sorumlu olan SHÇEK birimleri tarafından tamamlanması gerekmektedir. Özellikle SHÇEK'in Stratejik Raporu'nda belirtilen Sosyal Hizmet Rehabilitasyon Merkezlerinin bölgelerinde bulunan ailelere ve aile bireylerine yönelik erken uyarı taramaları yapmayı öngörmeleri, Erken Uyarı Modeli'nde sağlık ve eğitim elemanları tarafından ulaşılamayan çocukları taraması açısından önemli bir boşluğu doldurabilecektir. SHÇEK-Sağlık-Eğitim sistemlerinin bu konuda eşgüdümlü çalışmaları son derece önemlidir.

İlköğretimde devamsızlığı azaltmak için Aşamalı Devamsızlı Yönetimi (ADEY) geliştirilmiştir. ADEY e-okul sistemi içine alınmış olup, bu sistem içerisinde risk göstergelerinin taranması Eylül 2011 tarihi itibarıyla ilköğretim kademelerinde e-okul sistemi kapsamında tamamlanmaya başlanacaktır. ADEY ile eşgüdümlü çalışabilecek olan Erken Uyarı sistemi

ilköğretimde öğrencilerin risk koşullarına ilişkin göstergelerden oluşan soruları e-okul üzerinden toplamaktadır. ADEY de temelde önleme ve müdahale odaklı bir anlayışa sahip olup bu yeni devamsızlık takibini içeren adımlar ile ilgili detaylı bilgi ve eğitim e-okul kapsamında bulunmaktadır. Orta öğretim düzeyinde ise risk göstergelerinin taranması EK 4’de sunulan form üzerinden yapılacaktır.

Taramalarda dört ana konuya yer verilmiştir:

- ✓ Maddi durum ile ilgili riskler
- ✓ Aile yapısı ve işleyişi ile ilgili riskler
- ✓ Ebeveynlik kapasitesi ile ilgili riskler
- ✓ Bebek/çocuk gelişimi ile ilgili riskler

Tarama formları yıl içinde ilgili öğretmenin öğrencisinin velisi ile yapacağı görüşme sonrası edindiği bilgi ve öğrenciye ilişkin gözlemlerine dayanarak doldurulacaktır. Bu bölümün sonunda taramalarda ele alınan konular ve sorular özetlenmiştir. Ayrıca e-okul sisteminde öğretmenlerin doldurmaları gereken tüm sorular EK 11’da bulunmaktadır. Öğretmenlere veliler ile yapacakları görüşmeye ilişkin öneriler bilgi notu olarak EK 3’de verilmiştir. Aşağıda risk alanlarının kapsamı belirtilmiştir.

A. Maddi durum ile ilgili riskler

Çocuğun yaşadığı ortamdaki maddi koşulların doğru şekilde algılanması ve ailenin gerekli durumlarda maddi yardımlara yönlendirilmeleri çok önemsenen bir konudur. Temel gereksinimlerin karşılanamadığı ortamlar hem ebeveynleri hem de çocukları olumsuz etkilemektedir. Bu tür ortamlarda ebeveynler özellikle yüksek derecede stres altında oldukları için ebeveynlik fonksiyonlarını da yerine getirmekte zorlanırlar. Dolayısıyla ailelerin içinde bulundukları sosyoekonomik koşulları iyi anlamamız ve gerekli maddi desteğin sağlanması için Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakıfları’na başvurmaya yönlendirilmeleri önerilmektedir.

B. Aile yapısı ve işleyişi ile ilgili riskler:

Aile yapısı ve işleyişine yönelik riskler çocukların yaşadıkları ortamı etkilediği ve gelişimin gerçekleştiği en önemli alanların başında geldiği için tarama kapsamına alınmıştır. Taranan konular aile yapısı, kronik bakım gerektiren bireylerin varlığı ve son zamanda ailenin yaşamış olduğu ciddi bir travmanın (kayıplar, iş durumunda değişiklikler gibi) olup olmadığını irdelemektedir. Risk açısından son derece önemli olan ancak değerlendirmesi daha zor olan iki konu olan aile içi geçimsizlik ve aile içi şiddet de kapsamıştır. Kuşkusuz bu konuların anlaşılması aile yapısı ve işleyişine yönelik diğer konular kadar kolay değildir. Veli ile Görüşme Hakkında Bilgiler ek'inde bu konu daha detaylı ele alınacaktır.

C.Ebeveynlik kapasitesi ile ilgili riskler

Ebeveynlik kapasitesi bebeklik döneminden başlayarak ebeveynlerin çocukların sağlıklı gelişimini desteklemek için verdikleri bakım, gereksinimleri algılama, çocukları koruma, onları psikolojik olarak destekleme ve sevgi gösterme gibi çocuğa gerekli yapıyı sunabilmek ile ilgili fonksiyonları kapsar. Çocuklara sunulan ortamların süreklilik içeren bir düzene sahip olması ve olabildiğince çocukların kaldırabilecekleri düzeyde stresten daha fazlasına maruz kalmamalarının sağlanması önemlidir. Ebeveynlik kapasitesini ciddi anlamda kısıtlayan ya da bozan durumların başında madde kullanımı, alkol bağımlılığı, ciddi psikiyatrik bozukluklar, çok yüksek stres düzeyi gibi koşullar gelmektedir. Ayrıca ailede bir başka çocuğun bakım altına alınmış olması da ailedeki diğer çocukların olası yaşayabilecekleri zorluklar açısından bir ipucu niteliği taşır.

D.Öğrencinin gelişimi ile ilgili riskler

Öğrencileri sınıf ortamında gözlemleme fırsatı olan öğretmenler, öğrencilerin genellikle akademik ve sosyal becerilerinin gelişimini zaman içinde izleyebilirler. Bu iki alandaki zorlukların tespiti ve ilgili müdahalelerle erken dönemde ele alınan öğrenme sorunları ile sosyal

zorluklar öğrenciler açısından sorunların büyümeden ve sınıfa göre geri kalmadan üstesinden gelinebilmesine olanak sağlayabilir. Duygusal sorunları tespit etmek diğer sorunlara göre daha zordur. Bir öğretmen, öğrencinin öğretmene zorlukları ile ilgili açılması dışında, sadece öğrencinin davranışlarına yansıyabilecek kısmını görebilir. Öğrencinin davranışlarındaki ciddi değişimler, akademik başarının düşüşü, okula düzensiz geliş ya da para kazanmak için çalışma durumunda olması önemli sinyallerdir.

E-okul kapsamındaki risk göstergelerini tarama soruları ve değerlendirmeler:

İlk kez Eylül 2011 tarihi itibarıyla ilköğretimde çalışan sınıf (rehber) öğretmenleri şubelerindeki öğrenciler ile ilgili e-okul'daki sorular çerçevesinde öğrencilerin risk göstergelerine ilişkin farklı iki zamanda bilgi girmeleri istenecektir. İlk bilgiler okullar açıldığı zaman öğretmenin öğrencinin velisi ile tanışması sırasında edinilecek temel bilgileri kapsamaktadır. Aşağıda öğretmenlerin velilerle ilk temalarında edinmeleri gereken bilgiler sıralanmıştır:

- *Öğrenci kiminle büyümüş?*
- *Anne/baba dışında bir kişi tarafından büyütülmüşse; büyüten kişinin eğitim düzeyi nedir?*
- *Öğrenci şu anda kiminle yaşıyor?*
- *Anne ve babası beraber yaşıyor mu?*
- *Aynı evde kaç kişi yaşıyorlar?*
- *İlköğretime kayıtlı olduğu halde okula devam etmeyen kardeşi var mı?*
- *Babası çalışıyor mu?*
- *Annesi çalışıyor mu?*
- *Öğrencinin dil sorunu var mı?*
- *Öğrencinin herhangi bir fiziksel engeli var mı?*

E-okul sisteminde sınıf (rehber) öğretmenlerinden öğrencilerini bir ay boyunca sınıflarında gözlemledikten sonra ve velileriyle kurdukları temastan edindikleri bilgi ve gözlemler doğrultusunda öğrenciye ilişkin daha kapsamlı sorular ile risk göstergelerinin değerlendirilmesi devam etmeleri istenmektedir.

Öğrenci okula başladıktan bir ay sonra öğretmen tarafından cevaplanması istenen sorular aşağıda konulara göre gruplanmıştır. Bu bilgilerin bir kısmı öğrenciden, bir kısmı ise veliden edinilmesi gereken türden sorulardır. Bazıları ise öğretmenin öğrenciyi gözlemi sonucu cevaplayabileceği sorulardır.

Ailenin ekonomik koşulları ile ilgili:

- *Oturdukları ev kime ait?*
- *Oturduğu semt göç alan ve/veya yoksul bir yer mi?*
- *Yaşadığı evde kaç oda var?*
- *Okula ulaşım zorluğu yaşıyor mu?*
- *Ailede temel gereksinimler karşılanabiliyor mu?*
- *Şartlı Nakit Transferinden yararlanıyor mu?*
- *Aile herhangi bir kurumdan aynı veya nakdi yardım alıyor mu?*

Ailede zorlayıcı koşullar ile ilgili:

- *Yakın zamanda aile içinde travmatik bir yaşantı oldu mu?*
- *Evde bakıma muhtaç kimse var mı?*
- *Ebeveynlerden birinde tanı konulmuş psikiyatrik bir sorun var mı?*
- *Ailesinde haftada 3 günden fazla alkol kullanan kişi var mı?*
- *Ailede öğrenciden başka bir çocuk ihmal ve istismar mağduru mu?*
- *SHÇEK'in bakımı altında ya da adalet sistemi içinde olan ailenin diğer bir çocuğu var mı?*
- *Anne, baba, kardeşler veya akrabaları arasında suç işlediği için cezaevinde kalan kişi var mı?*

Ebeveynlerin öğrenci ile kurduğu ilişkiye ait gözlemler

- Ebeveynlerden biri ya da ikisinin öğrenciyle uygun şekilde öğrenciyle ilgilenemediğini düşünür müsünüz?
- Ebeveyn öğrenciye karşı olumsuz davranışlar sergiliyor mu?
- Öğrencinin ebeveynleri tarafından ihmal edildiğini, fiziksel, duygusal ya da cinsel istismara uğradığını gösteren bulgular var mı?

Öğrencinin para kazanmak için çalışması

- Öğrenci herhangi bir işte çalıştırılıyor/çalışıyor mu?
 - haftada kaç saat çalışıyor?
 - günde kaç saat çalışıyor?
 - çalışması okul hayatını doğrudan etkiliyor mu?

Öğrencinin riskli alışkanlıkları ile ilgili:

- Sigara içiyor mu?
- Alkollü içki içiyor mu?
- Arkadaşları genelde uyum ve davranış sorunu olan öğrenciler mi?

Öğrencinin derslerde zorlanması ile ilgili:

- Öğrenci dersleri takip edebiliyor mu?
- Sınıftaki diğer öğrencilere göre öğrenme açısından oldukça geride mi?
- Öğrenme zorluğu derecesine göre, sizce RAM tarafından değerlendirilme yapılması gerekiyor mu?

Öğretmenlerden son olarak doldurmaları istenen 26 maddelik **Güçler ve Güçlükler Anketi** öğrencinin sınıf içindeki davranışlarına ait gözlem soruları içermektedir. Bu anket sayesinde öğrencinin Pro-Sosyal,

Hiperaktivite, Duygusal Problemler, Davranışsal Problemler ve Akran Problemleri puanları e-okul sistemi içinde hesaplanacaktır.

E-okul sisteminde sınıf (rehber) öğretmenin dolduracağı sorulara ek olarak öğrencinin kendi cevaplayacağı ailesi, okul ile ilgili sorular da bulunmaktadır. Bu soruların ilköğretim 1. kademedede öğretmen tarafından öğrenciye okunması ve cevabının işlenmesi, 2. kademedede ise soruların öğrenciye verilmesi ve öğrencinin kendisinin yazılı formu doldurması istenmektedir.

E-okul sisteminde var olan bazı soruların cevapları öğrencinin risk göstergelerinin değerlendirilmesinde otomatik olarak kullanılacaktır.

Bu sistem sayesinde her yıl her öğrencinin onları daha yakından tanıma ve gözlemleme fırsatı bulunan sınıf (rehber) öğretmenleri tarafından değerlendirilerek öğrencinin gelişimi açısından önemsenmesi gereken zorlayıcı koşulların varlığı ve erken dönemde bu koşullara yönelik çalışmaların başlatılmasının sağlanması istenmektedir.

Değerlendirilme ve Yönlendirme:

E-okul risk göstergelerini tarama modülü öğretmenlerin sorulara verdikleri cevapları doğrudan risk puanlarına çevirmektedir. Dolayısıyla, e-okuldaki sorular cevaplandıktan sonra yukarıda bahsedilen dört alana ilişkin puanlama görülecektir.

Yukarıda da belirtildiği gibi ADEY e-okul risk göstergeleri puanlaması öğrencinin durumunun ağırlığına göre çeşitli müdahale adımlarına (ör: ruhsal ve davranışsal destek, çalışan çocuğa destek, ekonomik destek, okula uyum desteği, arkadaş ilişkileri desteği gibi) yönlendirecektir. Böylece, bu veriler ışığında öğretmen öğrencisini içinde bulunduğu riskler karşısında büyük yaralar almadan erken dönemde gerekli hizmetlere yönlendirilmesiyle önleyici çalışmalar yürütülmüş olur.

Aşağıda mutlaka gerekli yönlendirmelerin yapılması gereken puanlamalar verilmiştir:

Maddi zorluk riski: 1 puanın üstünde almak (en az 5 risk göstergesinin aktif olması durumunda)

Aile yapısı riski: 0.8 puanın üstünde almak (en az 2 risk göstergesinin aktif olması durumunda)

Ebeveynlik kapasitesi riski: 0.8 puanın üstünde almak (en az 3 risk göstergesinin aktif olması durumunda)

Öğrencinin gelişimi ile ilgili riskler: 0.5 puanın üstünde almak (en az 5 risk göstergesinin aktif olması durumunda)

Orta öğretimde tarama:

Orta öğretim henüz e-okul kapsamına alınmadığı için puanlama e-okul sisteminden biraz farklıdır. Orta Öğretim Risk Koşullarını Tarama formunda her soru için verilebilecek cevapların yanında bulunan işaretler risk derecesini göstermektedir. İşaretlerin anlamı şöyledir:

- riskli durum
- oldukça riskli durum
- çok riskli durum
- risk içermeyen durum
- durum risk içerebilir, bu yüzden daha detaylı incelenmesi önerilir.

Tarama formları tamamlandıktan sonra formların son sayfasında bulunan değerlendirme bölümü doldurularak yukarıda tanıtılan dört alanda kaçar tane riskli durum tespit edildiği hesaplanır.

Maddi zorluk riski: 3 • ve üstünde almak (en az 3 risk göstergesinin aktif olması durumunda)

Aile yapısı riski: 3 • ve üstünde almak (en az 3 risk göstergesinin aktif olması durumunda)

Ebeveynlik kapasitesi riski: 3 • ve üstünde almak (en az 3 risk göstergesinin aktif olması durumunda)

Öğrencinin gelişimi ile ilgili riskler: 5 • ve üstünde almak (en az 5 risk göstergesinin aktif olması durumunda)

Riskli durumların varlığı tespit edilmiş öğrenciler için öğrencinin sınıf öğretmeni/sınıf rehber öğretmeni, ilgili müdür yardımcısı ve rehber öğretmenden (psikolojik danışman) oluşan **Risk Takip Kurulu** toplanır.

Tarama sonuçları incelenirken öncelikle yüksek risk durumu içeren öğrenciler için ivedi bir şekilde Risk Takip Kurulunun toplanması sağlanmalıdır. Ancak, yüksek risk içermeyen fakat riskli durumların varlığı görülen öğrenciler için de belirli konulara ağırlık verilerek okulda sağlanabilecek destekleyici eğitimler planlanabilir.

İhmal ve İstismar Bulguları ya da Şüphesine ilişkin sorular:

Risk Koşullarını tarama sürecinin son ayağı ise öğrencinin ihmal ya da istismara uğradığının belirtilerinin görüldüğü ya da öğrencinin kendi beyanlarından anlaşılan çok yüksek risk içeren durumlardır. İhmal ve istismar bir çocuğun maruz kalabileceği en ağır ve zarar verici koşulları ve durumları oluşturmaktadır. Genellikle daha yaygın olan ihmal durumları hem gelişimi olumsuz etkilemekte hem de istismar koşullarının oluşumuna yatkınlığı doğurmaktadır. Çocuğa karşı kötü muamelenin en ağır örneklerini oluşturan ihmal ve istismarın doğru şekilde tanılanması ve derhal gerekli müdahalelerin yerine getirilmesi hayati öneme sahiptir.

Bu durumlar karşısında ivedikle adım atabilmek için okullarda konuya duyarlı ve sağlıklı adımların atılmasına destek sunan bir anlayışın yerleşmiş olması gerekir.

Varolan çocuk koruma sistemine göre, ihmal ve istismar bulgularına rastlandığı zaman ivedilikle atılması gereken adım SHÇEK ya da çocuk polisine bildirim yapılmasıdır. Çocukla ilişki içinde olan her meslek elemanının (örneğin sağlık personeli, öğretmen) ihmal istismar olgularında bildirim yükümlülüğü kanunla belirlenmiştir.

Bildirimle yükümlü olmasına rağmen çocukla temas içinde olan bir çok meslek elemanının aşağıda belirtilen nedenlerden dolayı ihmal ya da istismar şüphesi uyandıran olgularda bildirimde bulunmaktan çekindiği görülmektedir. Bu durum ilgili kurumların detaylı bir inceleme başlatmasını engellemektedir.

Meslek elemanlarının sıklıkla aşağıdaki nedenlerden dolayı bildirim konusunda çekinceleri olabilmektedirler:

- ✓ *Kaza nedeniyle yaralanma ile istismardan dolayı yaralanmanın sağlıklı bir şekilde ayırt edilebilmesine dair şüphe duyulması*

- ✓ *İhbar sonrası çocuğun hayatının daha fazla tehlikeye girebileceğini düşünülmesi*
- ✓ *Çocuğun böyle bir durumu aktardıktan sonra bu bilginin paylaşılmaması için talepte bulunması*
- ✓ *İhbar sonrası ailenin ihbar eden meslek elemanına yönelik şiddet gösterme olasılığının düşünülmesi*

Bu kaygılar son derece önemlidir ve bu kaygılara ilişkin gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bahsedilen kaygılar aşağıda teker teker ele alınarak tartışılacaktır.

Yanlış bildirim kaygısı

Kuşkusuz açıklanabilir bir kaza sonucu oluşmuş bir fiziksel bulguyu ihmal ya da istismarın işareti olarak ilişkilendirmek veya yeterli bulgu toplanmadan ihbarda bulunmak yanlış bildirim içerebilir. Çocukta gözlemlenen fiziksel, duygusal ya da davranışsal bulgu veya belirtilerin doğru şekilde incelenmesi, bir şüphe uyandığında resme bütünsel olarak bakılarak farklı verilerin toplanması sonucu şüphenin tekrar değerlendirilerek gerekirse ilgili mercilere bildirimde bulunulması, daha detaylı ve standardize edilmiş bir protokol üstünden incelemelerin yapılmasını olası kılabilir. Çocukluk döneminde ihmal ya da istismar ile ilişkilendirilemeyecek birçok kaza söz konusu olabilir. Her morluk fiziksel istismarın habercisi olmayabilir. Ancak, aşağıda belirtilen ana maddeler çerçevesinde konu ele alınırsa olguda ihmal ya da istismarın şüphe edilmesi gereken bir durum olup olmadığı daha kolay ayırt edilebilir.

- ✓ *Çocuğun ve/veya velinin anlattığı öykünün tutarlı olmaması*
- ✓ *Eğer fiziksel bir bulgu var ise, bu bulgunun anlatılan oluşum öyküsü ile uyumlu olarak gerçekleşebilmesinin değerlendirilmesi*
- ✓ *Çocukta başka açıklanamayan bulgulara (ör: ihmal sonucu oluşabilecek belirtiler, yaralanma, yanık, eski kırık gibi) rastlanması*

- ✓ Eğer çocuğu bir süredir tanıyıp gözlem yapma fırsatınız olduysa, son zamanlarda dikkati çeken farklılaşan duygu ve davranış kalıplarına rastlanması (bkz. İhmal ve istismar belirtileri tabloları)

Eğer yukarıda bahsedilen dört madde ihmal ya da istismar şüphesi için ayırt edici bir görev göremiyor ve halen meslek elemanında güçlü bir şüphe kalıyorsa, çocuğun ve koşulların daha ileri bir inceleme içinde değerlendirilmesi için bir doktora yönlendirilmesi ve doktordan gelecek görüşe göre bildirimde bulunulması önerilir.

Bildirim sonrası çocuğun daha yoğun bir tehlike altında girmesi kaygısı

Çocuğun durumu ile ilgili yeterince sağlıklı müdahalelerin yapılamayacağı ya da bildirim sonucu çocuğun hayatının daha fazla riske gireceği endişeleri de meslek elemanlarını çaresizlik içinde bildirimde bulunmamaya itebilir. Bu noktada meslek elemanların çocuk koruma süreci hakkında yeterli bilgiye sahip olmaları ve bildirim sürecinde desteklenmeleri çok önemlidir. Bildirim süreci sonrasında ilgili kurumlar tarafından izlenecek adımların net olarak bilinmesi ve bu süreçte çocuğun nasıl korunabileceğine dair bilginin edinilmesi bildirim sürecini kolaylaştırabilir. Meslek elemanlarının güven duyabilecekleri bir çocuk koruma mekanizması sayesinde çocukları korumaya yönelik gerekli adımların daha emin olarak atılması sağlanabilir.

Çocuğun bilgi paylaşımını istememesi üzerine çocuğun talebine aykırı davranma kaygısı

Bazı durumlarda çocuk istismar edildiğini güvendiği bir meslek elemanına açabilir. Böyle durumlarda çoğunlukla bu sırrını paylaşan çocuk, meslek elemanından sırrını kimse ile paylaşmamasını istediğini belirtebilir. Bir

yandan çocuğun güvenliğinin korunması, bir yandan ise çocuğun kişiye duyduğu güveni kırmama isteği bir çelişki yaratır. Bazı bilgilerin saklanamayacak kadar tehlikeli olduğunu aktarmaya başlayarak yaşadığınız çelişkiyi çocukla paylaşmanız ve onu korumak için gerekli yerlere bildirmek zorunda olduğunuzu detaylı olarak açıklamanız, çoğu kez çocuğun da anlayabileceği bir adım olacaktır. Bu gibi durumlarda çocuğa onun güvenliğinin sağlanabilmesinin önemi ve bu yönde atılacak adımların içeriğini aktarmak önemlidir. Çocuğa gerekli bildirimlerin yapılacağını söylemeden bildirimde bulunmak ise korkulan güven zedelenmesine neden olabilir. Ayrıca çocuğu da hazırlamamış olma riskini taşır. Bildirimi yapmak ile ilgili desteği bulduğunuz kurum ve ilgili kişilerden almanız sizi de rahatlayacaktır. Bu süreçte bildirimle yükümlü her meslek elemanın ve çocuğun desteklenmesi çok önemlidir.

Bildirim sonrası kişisel güvenlik tehlikesi kaygısı

Bildirim süreciyle ilgili sıkça rastlanan bir başka kaygı da bildirim yapan kişiye yönelik oluşabilecek güvenlik tehlikesidir. Çoğu kez meslek elemanları ihbarda bulunurlarsa çocuğun ailesi ya da istismar eden kişi tarafından kendilerinin ihbar ettiğinin bulunabileceğinden ve bu yüzden tehdit edilebileceklerinden ya da fiziksel bir saldırıya uğrayabileceklerinden çekindiklerini belirtmektedirler. Bu tür kaygılar anlaşılabilir ve kaygıların giderilmesi için gerekli güvenlik mekanizmaların kurulması ve güvenlik desteğin sağlanması gerekmektedir. Kuşkusuz böyle bir güvenlik sistemin oturması için zamana ihtiyaç vardır. Bu projede önerilen şüphe duyulduğu zaman sürecin ilgili uzmanlardan oluşan *mobil ekibe* yönlendirilmesi bu tür kaygıları ciddi oranda hafifletecek ve gerekli uyarıların yapılmasını ve kaybolmamasını sağlayacaktır.

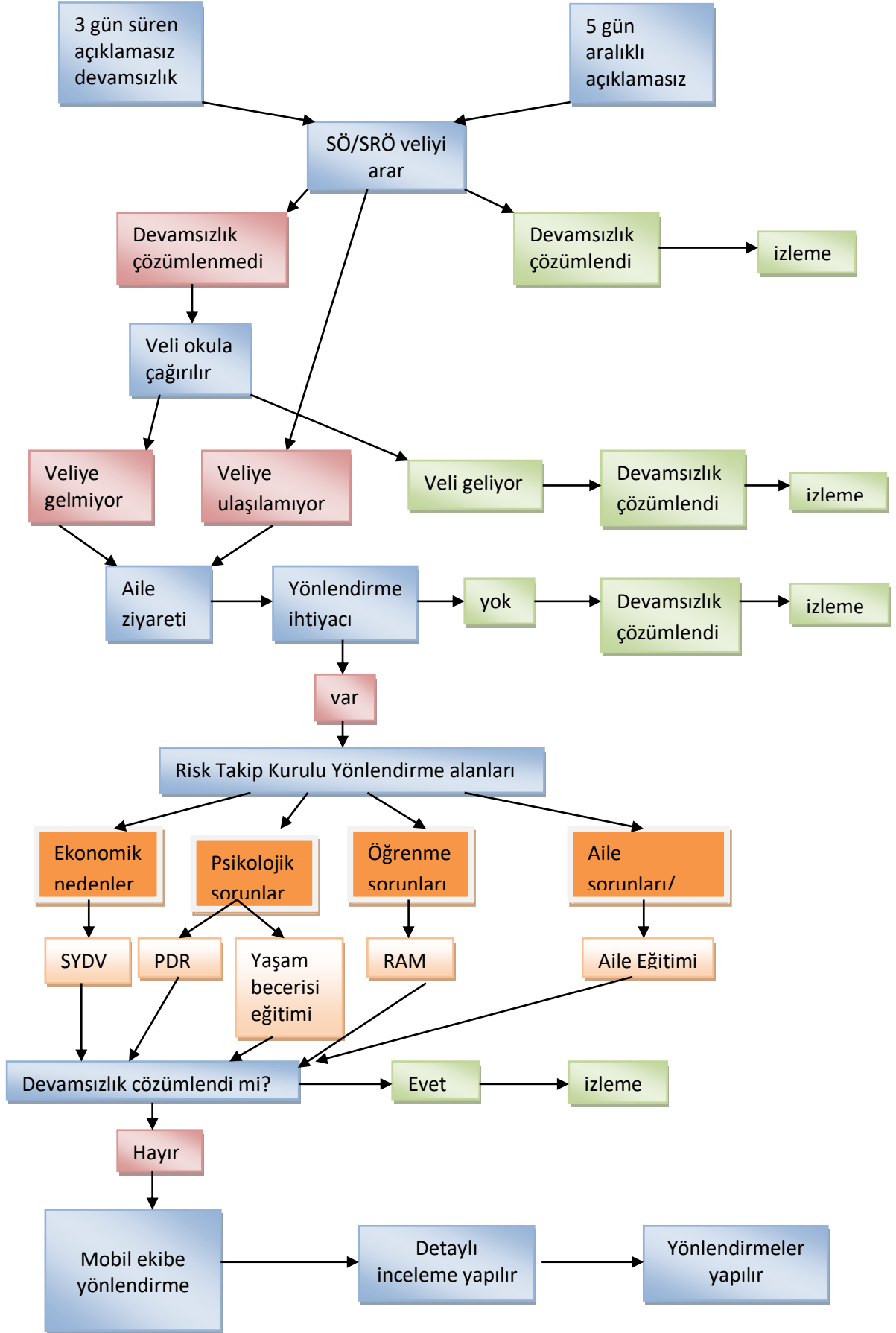
Bir çocuğun ihmal ya da istismara uğramış olup olmadığına karar vermek için birçok noktayı bir arada değerlendirmek gerekmektedir. Çocuğun sergilediği fiziksel ve psikolojik belirtileri birlikte ele alarak, içinde bulunduğu koşullar düşünüldüğünde çocuğa güvenebileceği bir ortam yaratılması ve güvenebileceği kişilerle konuşması önemsenmelidir. Birçok çocuk aile içinde yaşadığı bir istismar süreci var ise, aile bireylerini korumak için bunu saklamaya ya da inkar etmeye çalışır. Ancak bu noktalarda çocuğun zaman içinde güvendiği kişilere yavaş yavaş açılması ya da içinde bulunduğu koşulların anlaşılması için çeşitli sinyaller vermesi görülebilir. Bazen çocuklar istismar eden kişiyi korumak için istismardan sorumlu olan kişinin başkası olduğunu ileri sürebilirler. Kuşkusuz, konu itibariyle istismarın incelenmesi bu konuda uzman kişilere bırakılmalıdır.

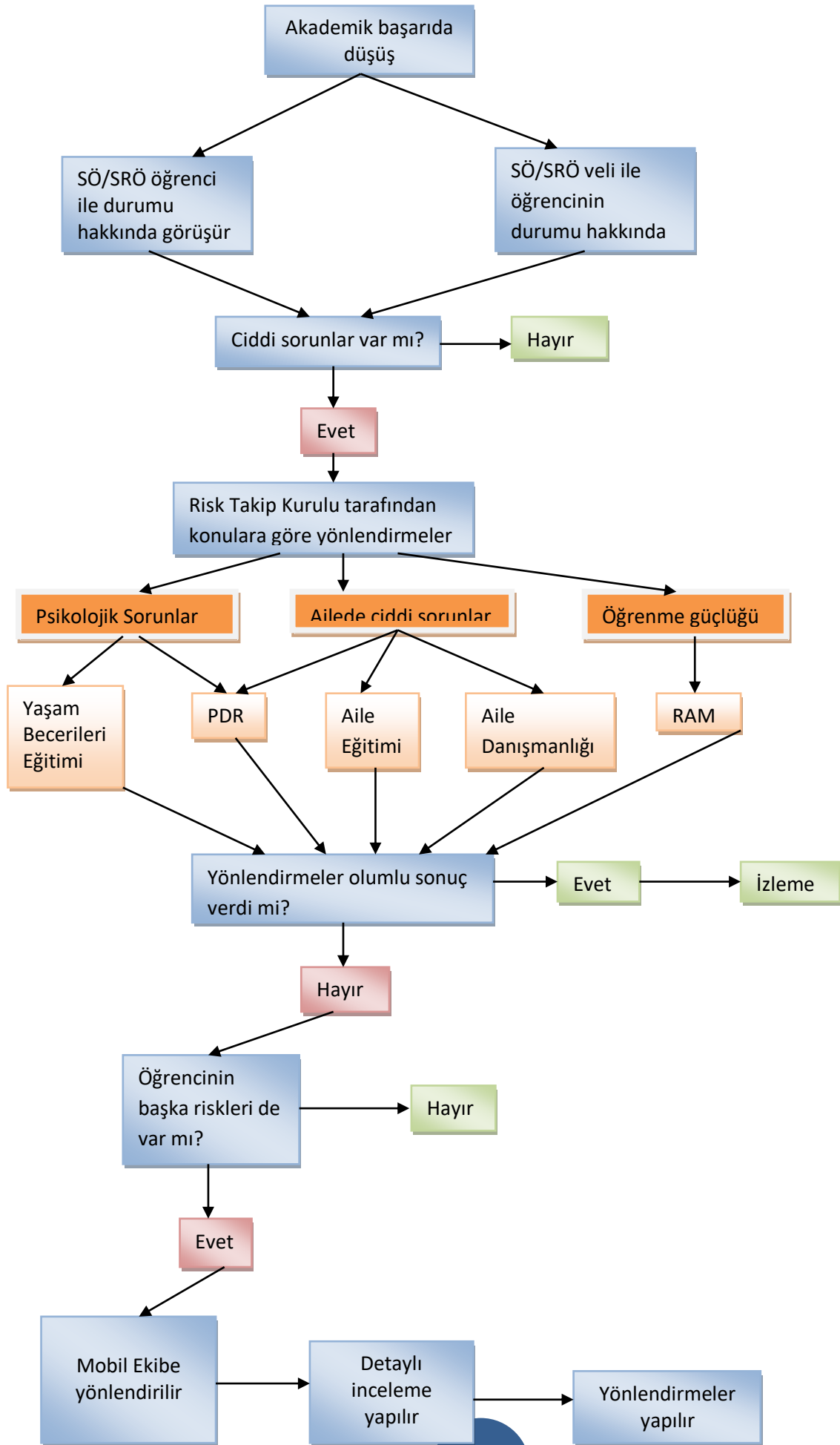
Atılabilecek en önemli adım çocuğun sunduğu ipuçlarına dikkat etmek ve gerekli durumlarda harekete geçerek ilgili kurumlara ön değerlendirme için yönlendirmektir.

Sınıf (rehber) öğretmeni, sınıfında yaptığı taramada bir öğrenci için risk koşullarının varlığını tespit ettiğinde ya da bir öğrencide başarısızlık veya devamsızlık gibi ciddi sorun gözlemlendiğinde ivedilikle Risk Takip Kurulu’nu toplar. Risk Takip Kurulu’nun, var olan “Rehberlik Hizmetleri Yürütme Kurulu’nun” bir alt unsuru olarak çalışması öngörülmektedir. Böylelikle belirli aralıklarla toplanan Rehberlik Hizmetleri Yürütme Kurulu için okuldaki öğrencilere ilişkin genel veriler de toplanmış olur.

Risk Takip Kurulu’nun ivedi bir şekilde çalışabilmesi için bir sorun ya da risk tespit edildiği zaman **ilgili müdürü yardımcısı, rehber öğretmen (psikolojik danışman) ve ilgili sınıf (rehber) öğretmenin** katılımıyla kurul toplanır. Bu toplantılara gerek görüldüğünde bölgedeki okullara danışmanlık vermekle görevlendirilmiş bir sosyal hizmet uzmanı’nın (*Ön Değerlendirme Ekibinden*) katılımı sağlanır. Risk Takip Kurulu gündeme gelen her çocuk için kendi kurumlarında yönlendirilebilecek programlara, eğer öğrenme ile ilgili konularda destek alınmasına ihtiyaç varsa ilçe RAM’ına, ya da eğitim kurumu dışında sunulan hizmet/yardım veya programlara çocuğun ve/veya ebeveynlerinin yönlendirilmesini planlar. Hazırlanan plan sınıf (rehber) öğretmeni tarafından çocuğun ebeveyni ya da vasisine anlatılır ve onay alınır. Her çocuk için oluşturulan plan, sınıf (rehber) öğretmenin takibinde izlenir. Eğitim kurumu içinde oluşturulan bu 1. Aşama Erken Uyarı mekanizmasının (Risk Takip Kurulu) önerdiği planın gerekli düzeltilmeleri sağlayamaması durumunda 2. Aşama Erken Uyarı mekanizması (*Ön Değerlendirme Ekibi*) harekete geçirilir. Bu mekanizma çocuğun koşullarını daha derinlemesine inceleyerek gerekli müdahaleleri planlar.

Akademik başarıda düşüş ve devamsızlık gibi ciddi davranış değişiklikleri karşısında atılacak adımlarla ilgili akış aşağıdaki şemalarda gösterilmektedir.

Risk Takip Kurulu'nda her olguyu değerlendirirken öncelikle hangi önleyici/destekleyici hizmetlere gereksinim duyulduğu düşünülür ve hizmetlerin planlanması yapılır. Yapılan plan bir sonraki sayfada sunulan forma işlenir. Aşağıdaki listede belirtilen koşullarda ne tür hizmetlere yönlendirilebileceğine ilişkin örnekler sıralanmaktadır:

Ekonomik sıkıntı: Sosyal Yardımlaşma Dayanışma Vakıfları, Belediye maddi destek ve istihdama yönelik eğitim programları, İŞKUR vb.

Ebeveynin beceri eksikliği: Halk Eğitim Merkezlerindeki Anne Destek Programı, Baba Destek Programı, Benim Ailem Programı vb.

Ebeveynlerde psikolojik sorunlar: İldeki hastanelerdeki psikiyatri/psikoloji servisleri, Ergen Danışma Merkezi, SHÇEK Toplum Merkezleri, Belediye Danışma Merkezleri vb.

Öğrencide psikolojik sorunlar: Okuldaki PDR hizmetleri, RAM, ildeki üniversitelerdeki çocuk/ergen psikiyatri servisi, Yaşam Becerileri Eğitimi vb.

Öğrenme güçlüğü: RAM

Öncelikle okul bölgesinde bulunan ve öğrenci ve ailesi tarafından kolay ulaşılabilir olan hizmetlere, ailenin onayı sonrasında, yönlendirme yapılması önerilir. RTK'nın öğrencinin gereksinimleri doğrultusunda yaptığı planı sınıf (rehber) öğretmenini veli ile paylaşır. Veliye gözlemlenen risk ile ilgili gerekli bilgiler verilir ve velinin işbirliği sağlanır.

RTK'nın yaptığı planın takibi sınıf (rehber) öğretmenine verilir. RTK'da belirlenen takip süresi sonucunda kurul bir kere daha toplanarak olgunun durumunu tekrar değerlendirir. Eğer beklenen iyileşme gerçekleşmemiş ise ya da zaman içinde daha riskli durumlar ortaya çıkmış ise, olgu detaylı bir inceleme için ilgili Ön Değerlendirme Ekibine RTK'nın oluşturmuş olduğu plan ve sonuçları ile birlikte bildirilir. Ön Değerlendirme Ekibine incelemeleri sırasında olgu ile ilgili öğretmenden daha detaylı bilgiye gereksinim duyulması halinde, Ön Değerlendirme Ekibi ile işbirliği içinde

gerekli bilgiler gizlilik ilkesi gözetilerek sunulur. Daha sonraki bölümde bilgilerin paylaşımı ve işbirliği konusu ele alınmaktadır.

RİSK TAKİP KURULU FORMU:

ÖĞRENCİ ADI: _____

TOPLANTI

TARİHİ: _____

KURULDAKİ SINIF ÖĞRETMENİ/SINIF REHBER ÖĞRETMENİ: _____

KURULDAKİ MÜDÜR YARDIMCISI: _____

KURULDAKİ PSİKOLOJİK

DANIŞMAN: _____

ÖĞRENCİ AÇISINDAN RİSKLİ OLDUĞU DÜŞÜNÜLEN KONULAR:

ÖNERİLEN PLAN:

1.

2.

3.

PLAN TAKİP SÜRECİ: (Sorumlu kişi: _____)

Tekrar toplanma zamanı: _____

PLAN TAKİP TOPLANTISI: TARİH: _____

SONUÇ:

- ☐ SORUN ÇÖZÜLDÜ
- ☐ SORUN ÇÖZÜLMEDİ, İZLENMESİ KARARLAŞTIRILDI
- ☐ SORUN ÇÖZÜLMEDİ, MOBİL EKİBE YÖNLENDİRİLMESİ KARARLAŞTIRILDI

ÖNDEĞERLENDİRME EKİBİN ARANMA TARİHİ: _____

KİMİNLE GÖRÜŞÜLDÜ: _____

ÖN DEĞERLENDİRME EKİBİNE YÖNLENDİRME VE ÖNCESİNDE YAPILMASI GEREKENLER

Bir önceki bölümde de ele alındığı gibi Ön Değerlendirme Ekibine ancak okullarda birinci düzey yönlendirmelerin sonuçsuz kaldığı ya da **çoklu** risklerin bir arada bulunup, daha ileri incelemelerin yapılması gereken karmaşık ve yüksek risk içeren olgularda yönlendirme yapılması uygundur.

Okullarda Ön Değerlendirmeye yönlendirme akışı:

Aşağıdaki durumlarda ilk adımda RTK değerlendirir (Rehber öğretmen (psikolojik danışman) ve öğretmen ilk durum değerlendirmeleri – aile ve çocukla görüşme)

- **Eğitimde devamsızlık, başarısızlık**
- **Okulda davranışsal/psikolojik sorunlar** gözlemlendiğinde

Yukarıdaki durumlar incelenirken aşağıdaki durumlardan bir çoğunun anı anda varolması durumunda Ön Değerlendirme Ekibine başvurulur:

- **Aile yapısında ciddi sorunlar varsa** (ebeveynlerden biri ölmüş, ebeveynlerden biri terk etmiş, boşanma/ayrılma yaşanmış ise, üveylik durumu var ise ya da aile içinde ciddi anlaşmazlıklar, şiddet var ise)
- **Ebeveynlerin birinde ya da birinden fazlasında ebeveynlik fonksiyonlarını yerine getirebilmeyi engelleyen durumlar var ise** (ağır psikiyatrik tablo (depresyon, şizofreni gibi), madde kullanımı ya da riski, ebeveynlerden birinde ciddi zeka geriliği)
- **Maddi sorunlar var ise** (ebeveynler işsiz, düzensiz çalışıyor ya da aileye gelen gelir en temel ihtiyaçları karşılamak için yeterli değil ise)

- **Ebeveyn çocuk yetiştirme konusunda bilgisiz ve zorlanıyor ise** (örneğin, çocuğun özelliklerinin ebeveyn tarafından yeterli düzeyde anlaşılmadığı ve uygun şekilde davranılmadığı izlenimi var ise)
- **Ebeveynin çocuğu ile gerekli düzeyde ilgilenemediği ya da ihmal etme riski bulunduğu izlenimi oluşmuş ise** (ebeveyn ile çocuk arasında olumlu bir ilişkinin olmadığı görülmüş ya da düşünülmekte ise, çocukların yeterince ebeveynleri tarafından gözetim almadıkları inancı oluşursa, çocuğun kronik bir rahatsızlığına yeterli düzeyde gerekli tıbbi bakım verilmiyor ya da hekim tarafından takip edilmesi sağlanmıyor ise)
- **Ebeveyn çocuğunun okula gitmesi konusunda destekleyici bir tavır içinde değil ise** (çocuğun okula gitmesi için gerekli destek sunulmuyor ya da okuldan aile içinde başka çocuk ya da yetişkinlere bakım vermek için alınma riski var ise)
- **Aile içinde yakın dönemde ciddi kayıplar gerçekleşip aile bireyleri bu konuda yeterli başetme kapasitesi sergileyemiyorsa**

Ön değerlendirme ekibine başvuru ancak olgu üzerinde çalışıldıktan ve çeşitli görüşmelerle (veli, öğrenci gibi) gerekli bilgiler toplandıktan ve okul bünyesinde yapılabilecek yönlendirmeler sonuçsuz kaldığında yapılmalıdır. Okul tarafından yeterli bilgi toplanmadan yapılan yönlendirmeler kaynak israfına yol açar.

İlerideki sayfalarda Ön Değerlendirme Ekibine yönlendirmek için kullanılacak form sunulmaktadır. Bu formda da görülebileceği gibi, olgu ile ilgili temel çalışmalar tamamlanarak Ön Değerlendirme Ekibine yönlendirme yapılması çok önemlidir.

GİZLİLİĞİN KORUNMASI VE KAYIT TUTMA

Erken Uyarı Siteminde öngörülen aşamalı değerlendirme süreci güvenli bir bilgi paylaşımı üzerine inşa edilmektedir. Çocuklara ve ailelerine ilişkin özel bilgilerin ancak çocuğun tehlike altında olduğu düşünüldüğü koşullarda ilgili Ön Değerlendime Ekibi ile paylaşılması planlanmıştır. Önerilen modelde çocuklara ilişkin risklerin taranması sonucu her kurumun önce kendi içinde ilgili hizmetlere yönlendirmeleri öngörülmüş olup, beklenen iyileşmenin görülmediği noktada kurum dışı bir yönlendirme ile Ön Değerlendime Ekibine bildirim yapılması önerilmektedir. Bu ikinci yönlendirme kurumlar arası işbirliğini gerektirmektedir. Bu işbirliği, önerilen modelin en kilit noktasıdır. Bölgeden sorumlu Ön Değerlendime Ekibine yönlendirilen olgular ile ilgili temel bilgilerin paylaşılması beklenmektedir. Her iki tarafın da özel bilgilerin gizliliğini koruma sorumluluğu vardır.

Bilgi paylaşımının belirli ölçütleri ve standartları vardır:

- ✓ Olgu ile ilgili bilgi sadece Ön Değerlendime Ekibinde bulunan uzmanlar ile paylaşılır
- ✓ Olguya ait Risk Takip Kurulu'nda oluşturulan plan ve sonucu Ön Değerlendime Ekibi uzmanları ile elden paylaşılır
- ✓ İlgili form sadece Ön Değerlendime Ekibi uzmanları tarafından görülür, başka kişilerin forma erişimi engellenir
- ✓ Olguya ait tarama ve Risk Takip Kurulu Formu öğrenci dosyasında tutulur ve izni olmayan kişiler tarafından erişimleri engellenir
- ✓ Bilgi paylaşımı güvenli bir ortamda, başkalarının duyamayacağı koşullar temin edildikten sonra yapılır.
- ✓ Tüm bu süreç içinde olgu ile ilgili paylaşımlarda etikleyici bir şekilde konuşulmaması etik açıdan çok önemlidir

- ✓ Çocukla ilişkili RTK’da tartışılanların ve çocuğun hakkında alınan kararların, çocuğun yararına olan durumlar dışında, başka öğretmenler ya da ilgili olmayan kişilerce bilinmemesi sağlanmalıdır.

ÖN DEĞERLENDİRME EKİBİNE VAKA YÖNLENDİRME FORMU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Öğrenci Adı: _____ Doğum Tarihi/Yeri: _____

Öğrencinin okulunun Adı: _____ Tel: _____

Okulun Adresi: _____

Öğrencinin Ev Adresi: _____

Babasının Adı: _____ Annesinin Adı: _____

Varsa tel bilgileri: _____

FORMU DOLDURAN KİŞİNİN BİLGİLERİ

Kişi adı: _____ Tel: _____

Formu Doldurduğu Tarih: _____

Ön Değerlendirme Ekibine Başvuru sebebini yazınız:

Okulda öğrencinin sözkonusu durumuna ilişkin toplanan bilgieri ve atılan adımları (ör: hizmetlere yönlendirmeler) yazınız:

Okulda atılan adımların sonuçlarını yazınız:

İlgili öğretmen başvuru konusu ile ilgili öğrencinin velisi ile görüşme yaptı mı? Kısaca görüşmeyi aktarınız:

Okulda çalışan Psikolojik Danışman konu ile ilgili öğrenci ya da velisiyle görüştü mü? Kısaca aktarınız:

Eğer risk koşullarından biri ekonomik koşullar ise okulda gerekli yönlendirmeler yapıldı mı? Ne sonuç verdi?

Risk Değerlendirmesi:

- 1. Öğrencinin son zamanlarda ihmal ya da istismara uğradığına ya da bu konuda yüksek risk taşıdığını düşünüyor musunuz?**
- 2. Öğrenci hakkında güvenliğini sağlamak için bir tedbir kararı alınması gerekiyor mu?**

Eğer bu iki sorudan birine EVET cevabı veriyorsanız lütfen KOLLUK KUVVETLERİNİ ve SHÇEK'i arayınız.

Yıldırım İlçesi için Ön Değerlendirme Ekibine Ulaşım aşağıdaki numaradan yapılabilir:

(224) 253 70 00'dan (Bursa Valiliği)

Çocuk Hizmetleri Koordinasyon Merkezi istenerek başvuru yapılabilir

Çocuklarla çalışan kurumlar ve meslek elemanları, takip ettikleri bir çocukla ilgili riskli bir durumun varlığından şüphe duymaları halinde çocuğun korunması için etkin adımlar atmak ve karar verebilmek ihtiyacıyla, çocukla çalışan diğer uzmanlardan ve meslek elemanlarından şüphe duydukları konu ile ilgili bilgi alma ihtiyacı hissedebilirler. Gelişmiş çocuk koruma sistemine sahip ülkelerde, örneğin bir aile hekiminin muayene ettiği bir çocuğun istismara uğradığı şüphesi taşıması durumunda, çocuğun aile hekimi, öğretmeni ve varsa sosyal çalışmacısı/psikologu arasında şüpheye ilişkin bilgi paylaşımı sağlanarak çocuk hakkında etkin önleme ve koruma adımları atılmaktadır.

Bir çocuğun ciddi bir risk altında olma durumu etkili adımlarla değerlendirilmesi gereken bir noktadır. İstismar şüphesi atlanmaması gereken, aynı zamanda da şüphenin giderilmesi ya da doğrulanması oldukça karmaşık bir süreci içerir. Bu süreç içinde sağlıklı bilgiye ulaşarak şüphenin değerlendirilmesi çocuğun hayatında bulunan diğer meslek elemanlarının da konu ile ilgili endişe taşıyıp taşıyamamasının öğrenilmesi, diğer meslek elemanlarında konuya ilişkin bulgularının olup olmadığı karar verme süreci için önemli ipuçları taşır. Ancak, ***çocuğun özel hayatı ile ilgili bir bilginin paylaşılması aşağıdaki gerekçeler ile yapılırsa*** kabul edilebilirdir:

- Mağdur çocuk ise ve bu mağduriyetinin giderilmesi ve tedavisinin sağlanması için
- Mağduriyete sebep olan kişi hakkında yasal işlem yapılması için
- Başka mağduriyetleri önlemek
- Çocuğun sağlığı ve güvenliği tehlike altında ise
- Sorunun çözümü için diğer kurumlara ihtiyaç duyulması halinde
- Suç varsa

- Suç konusunda açık ve yakın tehlike varsa suç işlenmesini önlemek için
- Kişi güvenliği tehdit altında ise
- Kendine veya başkasına zarar verme riski varsa
- Zamandan tasarruf etmek, yeniden aynı bilgilerin araştırılmasını engellemek için gerekli ise

Özel hayatı ilgilendiren aşağıdaki bilgiler diğer meslek elemanları ile paylaşılabilir:

- Yaşamsal ve toplumsal tehdit olduğunu gösteren bilgiler
- Hangi kurumdan nasıl bir destek bekleniyorsa onunla ilgili gerektiği kadar bilgi verilmeli / ihtiyaç ölçüsünde bilgi verilmeli
- Failin adı, suçun türü, mağdura yakınlığı vb. bilgiler
- Çocuğun sağlığını tehdit eden unsurlar hakkındaki bilgiler
- Ruh sağlığı ile ilgili bilgiler
- Mevzuat gereği paylaşılması gereken bilgiler
- Kişinin paylaşılmasını istediği bilgiler

Çocuğun özel hayatını ilgilendiren bilgiler kanunda öngörülmüş olan ve çocuğun probleminin çözümü aşamasında etkili olabilecek meslek elemanları ile paylaşılabilir. Bu da ilgili olan herkesi ifade eder, ancak bu ilgili olan herkes ile bütün bilginin paylaşılacağı anlamına gelmez. İlgili olan herkesle o kişinin çocuğun yararını koruyacak biçimde görevini yapabilmesi için gereken bilgi paylaşılabilir. Bunun için kiminle hangi bilginin paylaşılacağına açık olması gerekir

Çocuğun özel hayatı ile ilgili bir bilgiyi paylaşan kişi aşağıdaki özellikleri taşıyan bir kayıt tutmalıdır:

- Bilgi paylaşımının başlangıcından itibaren kimlerle, ne tür bilgilerin paylaşıldığı,
- Ne zaman paylaşıldığı,
- Sonuçları

- Bilgiyi verirken gizliliğin bildirilmiş olması

Bilgi Paylaşımının İlkeleri

Bilgi paylaşımı konusunda temel hedef çocuğun yararının korunmasıdır. Bu nedenle aşağıdaki ilkelere uygun biçimde yapılması gerekmektedir.

1. Orantısal Olmalı: Çocuğun korunması ile paylaşılan bilgi orantılı olmalıdır.

- Çocuğun refahının korunması ihtiyacı ile orantılı olmalı
- Açıklanan bilgi miktarının gereksinim ve koşullarla orantılı olmalı
- Bilginin açıklandığı kişi sayısı, olayın gerektirdikleri ile orantılı olmalı

2. Kayıtlı Olmalı: Paylaşılan bilgi kaydedilmiş olmalı ve bu kayıt şunları içermelidir:

- Bilgi paylaşımının amacının ne olduğu
- Açıklanacak bilginin türü ve kapsamının ne olduğu
- Bilginin kimlere açıklandığı (ve söz konusu bilginin gizliliğini sağlama yükümlülüğünde olduklarını)

3. Gerekli Olmalı: Bilgi çocuğun korunması için gerekli ise ve kime gerekiyorsa onunla paylaşılmalı. Korumanın aşağıdaki alanları ilgilendiriyor olması gerekir:

- Çocuğun refahının korunması
- Sağlığının ve ahlakının korunması
- Çocuğun tüm haklarının ve özgürlüğünün korunması

4. Yasa ile düzenlenmiş olmalı: Hangi bilginin, kiminle, nasıl paylaşılacağı ve bu kurallara uymanın yaptırımının yasa ile düzenlenmesi gerekir. Bu düzenlemeler Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. Maddesine ve tüm ulusal mevzuatlara uyumlu olması gerekir.

Bilgi paylaşımı çocuğun yararının korunması için gereklidir, ancak yine aynı gerekçe yani çocuğun yararı hangi bilgilerin, kiminle paylaşılacağı konusunda da yol gösterici olmalıdır ve bu konuda geliştirilmiş prensipler tüm çalışanlarca biliniyor olmalıdır.

Çocuk koruma alanında çalışan bir personel hangi bilgilerin, kiminle ve hangi gerekçeler ile paylaşılmasının gerektiğini, aynı zamanda da paylaşılan bilgiler ile ilgili nasıl bir kayıt tutulması gerektiğini biliyor olmalıdır.